

Wd. 72.

80/14
3

DISSERTATIO
DE
NATURA ET INDOLE
PRÆCIPUARUM
SPECIERUM JURISDICTIONIS
Germanicæ Politicæ.

QUAM
In Alma & Perantiqua Universitate
Coloniensi Ordinario sub

PRÆSIDIO

*Prænobilium, Clarissimorum, Consultissimorumque
Virorum ac Dominorum,*

D. GERARDI ERNESTI HAMM,
J. U. D.

Professoris Ordinarii, & Publici, Venerandæque Facultatis
Juridicæ Dictatoris,

Nec non

D. GUILIELMI DE MONTE, J. U. D.

Professoris Ordinarii, & Publici, ejusdemque Facultatis Fisci,
*Pro consequenda in utroque Jure Summi Gradûs Licentia in
Publico Juris Auditorio Defendet*

Author

MATTHIAS CLASEN, *ex Eckem.*

Anno 1754. Die Mensis Julii.

Colonix Typis GEREONIS ARNOLDI SCHAUBERG.
Cum Privilegio Venerand. Utriusque Juris Facultat.

178

DISSERTATIO
DE
NATURA ET INDOLE
PRÆCIPUUM
SPECIERUM JURISDICTIONIS
Germanicae Politicæ

*Absurdum est, si promiscuis acti-
bus rerum turbentur officia, &
aliis creditum aliis subtrahat.*

XXIII. C. de Testamentis.

D. GUILIELMUS DE MONTESQUIEU
MATTIUS GLESEN

PROLE-

PROLEGOMENA.

§. I. mperans cujuscunque civitatis Jus habet dirigendi actiones subditorum ad salutem, & securitatem publicam; salus vero publica eorum actionibus multiplici modo pariter & promoveri, & conservari, ac impediri, & turbari potest; patet adeo jus dirigendi pro actionum diversitate in varias abire species, quæ *Jura Majestatica* vocari solent.

§. 2. In specie verò non exiguum capiet detrimentum salus publica exinde, quod subditi negligant suas implere obligationes, aut dubiæ eorum obligationes maneat indecisæ. Hinc *Jus imperanti oritur adstringendi singulos subditos, ut satisfaciant suis obligationibus*, ideoque *Est cognoscendi super obligationibus eorum dubiis*; quod jus vocatur *Potestas Judiciaria*. Quæ proinde est jus majestaticum.

§. 3. Hanc potestatem judicariam ipse imperans exercere potest, potest quoque eandem Officialibus seu Judicibus & Magistratibus eundem in finem constitutis deman-
A 2
mandare

mandare suâ aucthoritate exercendam; *Qua demandata cujusvis potestas dicitur Jurisdictio.*

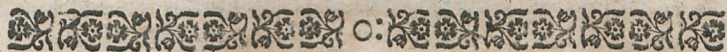
§. 4. Quam nos vocabulo tribuimus definitionem, conveniens est receptæ in Germaniâ loquendi rationi; *Secundum quam *adstringendi potestas* seu *imperium* primario inspicitur; quod & vocabulum Germanicum, *Gerichts, Zwang*, denotat.

* Quas alii definitiones præsertim ex Jure Romano tradant, iis non immoramur; maxime cum Jurisdictionem apud Romanos cognoscendi, & judicandi potestate absolvi, improbable non sit; consequenter utramque ipsâ statim definitione discrepare.

§. 5. Quandoquidem ergo Jurisdictio Germanica principaliter in *potestate adstringendi* consistit; potestatis vero gradus * concipi possunt; non repugnat Jurisdictionem dividi in superiorem & inferiorem, prout potestatis quantitas Major, vel Minor in eadem intelligitur.

* Inde ab antiquo Jurisdictionis gradus apud Germanos obtinuerunt. Sic hodie adhuc quibusdam in locis Jurisdictionem secundum triplicem gradum dividunt in altam, mediam, & bassam; quæ triplex partitio nonnullis in locis vix videtur sufficere. Nos eandem secundum duplicem gradum in *Superiorem* seu *Altam* & *Inferiorem* seu *Bassam* sequenti capite divisam considerabimus.

C A P U T I.

Divisio Jurisdictionis ratione Gradus
Membrum I.

De Jurisdictione Superiore seu Alta.

§. 6. QUædam causæ ex Germanorum institutis ita comparatæ erant, ut de iis non cognosceret nisi Rex aut Princeps, aut cui Rex aut Princeps id concessisset; quas vocarunt *causas Majores*. *

* Causæ apud Germanos vel erant causæ *magna*, idest quæ *famam, vitam, dignitatem, & maxima bona* attingerent; quæ, si exoriebantur inter primos v. gr. Duces, Episcopos, & præcipuos Comites *Majores* dicebantur. Cæteræ causæ omnes simpliciter *Minores* vocabantur. Hæ *Minores* autem alio respectu rursus erant vel *Majores*, vel *Minores*. De quâ divisione hic agitur. Quos Rex, aut Princeps in *Causis Majoribus* iudices Ordinarios constituerebat, *Comites*. *Die Sauen*. Vocabantur; quorum singuli præfecti certo *cuidam pago* Germanice, *Sau*, id est regioni seu tractui in quo plures vici. *Judicia eorum Malli publici* dicti, eo quod sub dio in loco certo signo (*Mahl*) veluti arbore procerâ, statua, cruce notato, celebrabantur Quotannis ter aut quater; in quibus totus pagus subjectus sponte comparere debuit. De quibus iudiciis plenissime egit Christ. Ulricus Grapen in *discep. & observ. observ. 2.*

§. 7. *Majores* itaque *Causæ* erant, quarum *cognitio potestatem requisivit singularem*; seu potestatem à Rege vel Principe concedendam. Cæteræ proinde causæ *Minores* dicebantur, quas privati coram iudice, aut à se electo, aut à Comite ad Minoris momenti lites dirimendas constituto potuerunt instituire,

* Ejusmodi causæ majores in præcepto Ludovici Imperatoris pro Hispano exule apud Pythoeum enumerantur : Ipse vero (scilicet Hispanus exul) pro *MAJORIBUS CAUSIS* sicut sunt homicidia, raptus, incendia, depraedationes, Membrorum amputationes, furta, latrocinia, aliarum rerum invasiones, & undecunque à vicino suo Criminaliter aut Civiliter accusatus, & ad placitum venire jussus ad Comitum sui mallum venire omnimodo non recuset. *CÆTERAS* vero *MINORES* causas More sicut hæcenus fecisse noscuntur, inter se mutuo definire non prohibeantur.

§. 8. Quæ circa causas majores versabatur *Jurisdictio alta*, seu *bannum Regium* dicebatur, & judicium *in quo proponebantur, *Judicium altum*, Germanice, *die Ober-Gerichte*, *Hohe-Gerichte*, *Gau-Gerichte* vocabatur.

* Altitudo, uti du Fresne in Glossario notat, erat titulus Regius, & appellatio: *Hohe Männer*, ad Principes demum & Comites pertinuit; hinc eorum potestas merito nomine *Alta Jurisdictionis* insigniebatur, quia in his principalibus Mallis sub banno Regio judicantur. Charta Theod. Episcopi Paderb. Ann. 1317. ex Schatenio: *Altum judicium*, quod vocatur *Gau-Gerichte*, *quarent*, sicut illud ab antiquo *querere* consueverant.

§. 9. Præcipuum inter causas majores locum obtinebant illæ, in quibus quærebatur de *Lesione Corporis humani* v. gr. de vulneribus, de effusione Sanguinis, de Membrorum amputatione &c.

* Jus feudale Aleman c. 42. *Alle Gerichte, die über Blut runen, und über Todtschläge gont, die soll man alle von einem Römischen Rönig empfangen.* Lædebatur Corpus humanum tunc demum, quando quid ultra Cutem, & Crines in ipso ejusque substantia accideret. Ubi majores nostri fere eodem modo cutem & crines à corpore separarunt, quo distinguimus uniuscujusque animalis pellem & pilos tanquam externum integumentum ab ipso corpore. Hinc intelligitur formula: *Zu Haut und Haar richten.* Scilicet quando de læsione corporis non esset quæstio.

§. 10. Quæ *Jurisdictio ad Corpora* pertineret, seu cujus objectum essent *causæ corporum humanum concernentes*, *Jurisdictio Corporum*

Corporum seu Corporalis, * item placitum Spadae dicebatur Germaniae Blut = Ban

* Hujus itaque Jurisdictionis proprium erat quaerere super vulnere inflicto, effusione sanguinis, Blut-Runen, debilitatione Corporis, Lam- de / 2c. imo sufficiebat ex laesione damnum in Corpore metuendum esse. Codex legum Normannicarum p. 1. C. 8. §. 8. ita habet: *ex irrogatione vero injuria quis justizandus est, quando talem alicui injuriam intuleris, ex qua MEMBRORUM SEQUITUR DAMPNAMENTUM; ut mortem, vel Mehaignium, vel enormem CORPORIS LAESIONEM & PERICULOSAM de morte vel Mehaignio.* Qui codex extat in dn de Ludwig Reliq. MS. tom. 7. quae leges in alta & civili Jurisdictione cum Germanorum moribus magnopere consentiunt.

§. 11. Ipsae autem Causae Corporales vel instituuntur ob laesionem Corporis factam, aut metuendam; vel ita instituuntur, ut ex iis sequatur laesio Corporis tanquam Poena ledentis. Haec ultimae in specie Causae Criminales * Germanice, peinliche Sachen, dicuntur

* Charta Caroli IV. ex Schatenii Ann. Paderb. *quia non potest in CAUSIS CRIMINALIBUS, qua Capitis & membrorum plexionem exigunt, exercere judicium, nisi jurisdictione hujusmodi à Romanâ imperatoria potestate suscipiatur.*

§. 12. Quae in Causis Criminalibus jurisdictio obtinet, Criminalis * dicitur, quae proinde sub alta & Corporali continetur. Nequaquam tamen proprie loquendo pro Synonymis haberi possunt.

* Variis praeterea nominibus expimitur. Dicitur Ungericht. Gundling ad Digest. tit. de Jurisd. Jus Patri §. 1 2. Not. * *Judicium Colli & manus: zu Hals und Hand; quia usitatiores poenae Corporales erant Mors & Manûs amputatio. Inde quoque Hals & Gericht simpliciter dicitur. in Franconiâ praesertim Centena Zent. vocatur vid. Wehnerus in Observ. voce Zent. quavis hujus vocis varia praeterea significatio, uti infra notabimus. Alibi, die Graiß. Hodie sapius alta Jurisdictionis nomine olim Generico indigitatur & quoniam Romanorum Jurisdictio Criminalis, si ita dicere fas est, Meri imperii nomen tenuit; idem*

idem huic Germaniæ usu præsertim recentiorum temporum vindicatur.

§. 13. Præter causas, quas *criminales* §. II. diximus, quod ex iis sequeretur capitis vel membrorum plexio, ad jurisdictionem quoque criminalem referre oportet illas causas, in quibus obtinentur pœnæ corporalibus æquales; * ejusmodi Pœnæ plures numerantur v. gr. exilium, bonorum omnium confiscatio, famæ & bonorum omnium privatio.

* Id generatim ratio hujus jurisdictionis convincit, & de singulis seorsim quoque ostendi potest. de confiscatione omnium bonorum reformatio poliitica Augustæ Vindel. promulg. An. 1548. tit. die Monopolia und schädliche Vorkauff belangend. Verba: dero Haab und Güter sollen confisciret, und der Obrigkeit jegliches Orts, so peinliche straff der ende hat, Verfallen seyn.

De infamiâ, nempe quæ ob crimen pœnæ nomine signis præsertim externis adhibitis directo irrogatur, non vero, quæ ex facto contrahitur, habet art. 104. C.C.C. Variæ hæc ignominia & olim, & hodie decerni solet, singularis olim modus erat, qui *harmiscara* dicebatur, vid. Otto Frising Annal. L. 2. C. 28., hodie adhuc usurpatur *missio ignominiosa, relegatio* seu *esectio ignominiosa pœnæ nomine, schimpliche Verweisung, Landes Verweisung, constitutio ad palum infamantem, pranger, lasterstein, Eack schandpsal* huic pertinent quoque *numella, Halsfeyn*; quibus ad palum infamantem forte collum rei constringitur. *Fustium percussio moderna*, hæc coercitio olim in causis demum minoribus obtinebat, quam Juris Prov. Aleman. interpres per formulam. *Zu Haut und zu Haar* vertere suevit, quæ punitio nonnihil variata hodie pœna Corporali saltem æqualis habetur, & consequenter formula: *zu Haut und zu Haar*, hæctenus ad Jurisdictionem Criminalem est accommodanda.

§. 14. Illud vero nihil attinet, quod pœna Corporalis aut Corporali æqualis Actu in dato Casu non infligatur; sufficit judicem *vi legum posse infligere* pœnam Corporalem, aut Corporali æqualem, seu talem pœnam esse legibus metuendam. *

* Ita si procurator quisquam alterius existens in causis vel Civilibus vel Criminalibus dolo malo contra rem domini è re autem adversarii ageret, damno restituto ad palum infamantem exponitur, & fustibus vel virgis
Cælus

Cæsus patriæ finibus efficitur, juxta, C.C.C. art. 115. sed quamvis hæc pœna moderationem aliquando acciperet, tamen quia citra morationem forte statuendam generaliter definitum est relatam pœnam obtinere, istius Criminis coërcitionem Criminalis Judex sibi recte vindicabit.

Ita qui mensuras vel libras vel pondera corrumpit, vel merces, *Der soll zu peinlicher Straffe angenommen / ihm das Land verboten, oder an seinem Leib nach Gelegenheit und Gestalt der Uberfahung gestrafft werden*: C.C.C. art. 113. Hinc nisi leges particulares vel consuetudines locorum mitiorem, & hujusmodi pœnam substituerint, ut coërcitio potestatem inferioris judicis non excedat, nec alius Judex V. gr. territorialis eam juste sibi vindicet, dicendum est, eam nihilominus Judicis Criminalis potestati subjeci, licet pœna ejusmodi de facto non infligatur.

§. 14. A potiori itaque subtrahendum non est delictum Jurisdictioni Criminali, siquidem pro pœna Criminali, aut æquali legibus forte definita substitui vel irrogari alia à judice possit *

* Ita quibusdam in locis pœnæ fustium sive palo infamanti substituitur damnatio ad opera publica, ad triremes, ad carcerem perpetuum; sæpius pecuniaria pœna substituitur. Ubi tamen respiciendum quæ sit in dato loco Judicis Civilis potestas, quæ utpote relatam potestatis Criminalis hanc sæpissime pro suâ qualitate restringit. V. gr. Judex Civilis immunitatis seu advocatiæ, de quo in membro sequenti, omnia commoda in sua advocatiâ percipit; adeoque & pœnas pecuniarias, licet Jurisdictione Criminali destituatur. Itaque ut determinetur quam late pateat potestas Judicis Criminalis in dato loco, non tantum respiciendum est ad qualitatem Causarum, An. V. gr. Pœna Corporalis aut Corporali Æqualis ex iis sequatur, aut metienda sit, sed præterea inspicienda Judicis imprimis Civilis istius loci potestas tam in pœnis pecuniariis dictandis, quam in aliis nonnullis. Dico imprimis: nam & potestate aliorum V. gr. territorialis restringi potest, uti suo loco patebit. Hinc Regulam sequentem adjicere juvat.

§. 15. *Civilem, & Criminalem pœnam, Civilem & Criminalem Causam, Civilem, & Criminalem Jurisdictionem*, sibi mutuo opponi, notum est; ita ut quod *Criminale* non esset, modo tamen quoque sit nec *Feudale* nec *Ecclesiasticum*,

cum, Civile, dicatur; hinc, præscindendo ab iis quæ alius forè Judex V. gr. territorialis sibi vindicat, dicendum, *Causas Criminales* esse, quæ inter *Civiles* in dato loco non numerantur *

* Ita in loco, ubi Judex Civilis advocatiam tenet, Judicis Criminalis potestas in iis omnibus deficit, quæ pecuniariam multam admittunt; uti hic asserimus, suo autem loco ostendemus. Vice versâ, si Judex Civilis sit vulgaris, seu non ad vocatialis, qui non nisi certâ sibi præfinitâ summa multare possit, is delicta V. gr. coercere non potest, quamvis ejusmodi delicta civiliter coercere jubeant, si pœnam iis propositam Judex Civilis iustigare non valeat; V. gr. Furta minora simplicia in fructibus comestibilibus, furtivæ lignorum in forestis & sylvis cassiones, coercitio usurariæ pravitate; quæ ad Criminalem Jurisdictionem referuntur tunc eatenus quidem, quatenus nec de alterius Judicis Jurisdictione in hujusmodi Causis constat. Per se patet, Causam hic alio sensu Criminalem dici ac §. 10.

§. 16. Illud vero sicut aliis Jurisdictionibus commune est; ita pariter Criminali convenit, ut Causa, cujus alius proprie Judex competens est, ideo ad forum Criminale trahatur, quia hic pendet causa quædam principalis, sine quâ tractari nequit illa *

* Ita vel hac ratione quæstio de auxilio in majori Crimine lato, vel ope præstita ad Jurisdictionem Criminalem refertur; siquidem ipsum Crimen principale eo referendum sit. Idem de latronum & criminoforum receptoribus valet. Ita *Clamor violentiarum*, qui etiam *Clamor de Hæro*: daß *Gerufft* / dicitur, & in Majori demum Crimine ob factum Manuale, auff *Handhaffter That*, tolleretur ad Judicem Criminalem pertinuit ob hanc connexionem, quod in legibus Normannicis p. I. c. 56. §. 1. eleganter declaratur.

§. 17. Propemodum cum regula præcedente coincidit hæc, quâ Judici Criminali tribuitur id, quod ex Causa Criminali descendit; ejusque est veluti accessorium

* Hac ratione Judicis Criminalis est decernere denegationem honestæ sepulture. Scilicet vel ritus, quos in sepultura adhiberi fas, omitendi decernuntur ob Crimen, ita tamen, ut in loco inhonesto sepulru-

pulturam fieri simul non decernatur; vel eadem quoque decernitur in loco inhonesto primario infamiae causa fieri; primus Casus huc pertinet, alter de se ad criminalem refertur.

§. 18. Uti Alta seu Comitum Jurisdictio varias subiit mutationes, ita etiam quoque Criminalis Jurisdictio, qualis §. 11. proposita est, omnino integra quibusdam in locis, praesertim in Franconia, non remansit; ubi quatuor Crimina *Incidium homicidium dolosum, rapina, & furtum* constituunt objectum Jurisdictionis Criminalis gradu altioris, quae *Centena*, * die Zent, vocatur

* Vid. Wehnerus in Observ. pract. voce: Zent. dicuntur die vier Haupt, Mogen, Mord, und Todtschlag, beweiseter Raub, und Diebstahl / Noth, Zwang, und Brand. Quae Crimina ut Eminentiora quibusdam in locis praesertim in palatinatu semper excipi, & in quavis concessione reservari idem Wehnerus c. 1. p. 523. annotavit Vid. quoque *Kressis Diss. de variis Jurisdictionis Criminalis in Germania Generibus*

§. 19. Quae ad exercendam Criminalem Jurisdictionem, eandemque rite obeundam necessaria sunt, ea Judici Criminali per ipsam Jurisdictionem Concessa sint oportet *

* Quod hic specialiter de Criminali Jurisdictione diximus, ad quamcunque applicari potest. l. 2. ff. de Jurisd. Cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus Jurisdictio explicari non potuit.

§. 20. Hinc ante omnia Generalem inquisitionem Judex instituit, id est, in facti veritatem, seu, ut loquimur in corpus delicti inquiri; reum deinde Majoris Criminis, siquidem indicia sufficiant, vel verbis ad se citat, vel pro re nata apprehendit, * aut per litteras apprehensorias, *Stech-Briefe*, aufugientem curat apprehendi in loco Jurisdictioni suae non subjecto.

* Judex Ministros Ordinarios habere solet, ad Reum capiendum, & in captivitate deducendum, qui, si non sufficiant, aut plane desint, ad hujusmodi Capturam aliaque servitia extraordinaria obligantur sub-

diti. Procul dubio aliis iudicibus hoc casu permittitur, facinorosum persequi, imo si aliis iudicibus quis plane sit exemptus, ipse in reorum Captura Criminalem Judicem Criminali Jurisdictione licet destitutus omnino excludit, uti id de iudice Advocatiali Civili mox ostendimus. Minus tamen recte ejusmodi Judex Civilis litteras apprehensorias emitteret, utpote quæ nihil aliud sunt, quam subsidialis apprehensio in ditione alienâ quam concedere Judici Civili quâ tali absolum foret, tradi enim sibi facinorosum ille denum jure postulat qui animadvertere in eum potest.

§. 21. Captus facinorosus custodiendus est, ad eruendam à negante veritatem apud nos tormenta adhibentur; quandoque aliorum testimoniis & confrontationibus opus est &c. quæcunque ergo vel leges expresse permittunt, vel ipsa rerum natura postulat, ea à iudice recte adhibentur.

* Sic pariter ad formandum iudicium, causas cognoscendas, sententias suppeditandas, ex Germanorum institutis Scabinis opus erat. Hanc ergo functionem publicam Subditi, si subire detrectent Judex Criminalis eos ad hoc cogere potest.

§. 22. Cui jus exequendi capitales sententias concessum est, ei concessa quoque sunt, quæ leges aut ipsa rei natura postulat in earum executione *

* Ad exequendas capitales sententias, item ad fustigationem, reive ad palum infamantem expositionem, vel signa infamiae imprimenda, carnifices eorumque servi adhibendi sunt. Jus ergo carnifices tenendi, porro patibulum palosque infamantes erigendi & alia hujusmodi hoc ipso concessa sunt. Dixi notanter, cui jus exequendi concessum; hoc autem Judici Criminali quibusdam in locis concessum non esse sequenti §. notabimus.

§. 23. Concessam comitibus potestatem *Bono regio* denotari aliquoties dictum. Verum si *bannum regium* proprie sumatur, tantum designat potestatem ferales sententias exequendi *

* Vid. Schilteri comment ad Jus Feudale Aleman. ad C. 42. §. 13. quæ exequendi potestas, seu bannum licet passim Jurisdictioni Criminali adhæreat, non desunt tamen loca, ubi separata deprehenduntur. Sic
Hei-

Heinucius in elem. Jur. Germ. l. 3. §. 63. refert, hanc Magdeburgicæ Academiam & Senatum Jurisdictionem Criminalem exercere, at neutrum executioni mandare sententias capitales. Contra Judicium Regium, Die Berg: Gerichte sententias capitales exequi, cum tamen non cognoscat de criminalibus. Sic bremæ civitas in Causis Criminalibus inquirat cognoscat & sententiam fert Capitalement, quam Advocatus Regius, Olim Archi-episcopi, Celebrato solemnè judicio Criminali exequitur, ita Mindæ, ubi Præfectus, qui Wickgraf dicitur, sententiam solummodo exequitur.

§. 24. Sunt & alia pro Regionum usu, jura & Commoda jurisdictionis Criminalis, quæ ex antiqua Comitum seu judicium proprie tallum jurisdictione supersunt tanquam fractæ è Nautragio Tabulæ; * & uti dubia super iis orta ex antiquis germanorum institutis tolli debent, ita de iis tractari hoc loco nihil attinet; Maxime, Cum ea de re nihil universe affirmari possit.

* V. gr. jurisdictio Comitum seu judicis alti Bannum Regium erat, quo ad sui protectionem indigebant præsertim exteri & Peregrini uti status Medii Aevi secum ferebat, quò jus Mandarium, Das Faustrecht obtinebat. Cum itaque peregrini, & exteri eorumque res in protectione judicis alti essent; porro mercatus, nundia, tabernæ, cauponæ, cencania &c. propter peregrinorum adventum sine banno regio celebrari non potuerunt, quæ promde protectionis commoda erant v. gr. tributum protectorium, Schuß: Geld, Kirchwey: Schuß, ipsi quoque obvenerunt. Vid. Pfeffinger in vitriario illustrato T. 3. l. 3. t. 2. §. 7. n. c. Jam vero ad Jurisdictionem altam pertinebant omnes cause majores, inter quas & erant cause criminales. Postea vero cum ista Jurisdictio quasi dissecaretur in partes, accidit nonnullis in locis, ut ejusmodi jura propria altæ Jurisdictioni tanquam reliquiæ adhuc adherere pergerent Jurisdictioni Criminali obnexum, qui olim intercederet; non vero, ac si ex Jurisdictionis Criminalis natura talia fluerent. Par ratio est de Jure Pisci quod Jurisdictio alta olim quoque continebat, ut bona vacantia & quæ ad espotorum nomine veniunt, ei cederent. Vid. Schilterus in Exercit. so. ad ff. Quod quidam Doctores ad Jus venationis altæ extendere solent, quod tamen nostri avi prudentibus minime comprobatur.

CAPUT I.

Divisio Jurisdictionis ratione gradus
Membrum II.*De Jurisdictione inferiore seu bassa.*

§. 25. **C**Ausis majoribus opponerentur *Causæ Minores* uti §. 7. in nota dictum; quæ circa easdem Jurisdictione versabatur, *Inferior*; eamque exercens, *Judex * Inferior dicebatur*

* Comes cum omnibus causis ipse superesse non posset, pagum, cui præerat, in certos tractus dividere, singulisque, qui de minoris momenti causis jus diceret, judicem præficere, qui *Inferior*, alio nomine *Bassus*, *Centenarius*, *Centenus*, *Cent-Grass* vocabatur. Præter hos vero judices inferiores, qui sub comitis dispositione jus dicerent, nonnunquam aliis mandabatur Jurisdictione, qui *Vice-Comites*, seu *Vicarii* dicebantur apud Francos *Schulteri*, *Schuldassi*, item *Procuratores Judicis* dici sueverunt; qui absente iudice in Minoribus præsertim causis Jus dicerent, præsentem vero nihilominus Scabinorum sententias de quæstionibus à Iudice propositis exquirent, Acceptasque Iudici referrent. Præterea in judicialibus causis omnibus causam Iudicis ipsius agerent. *Vid. jus Prov. Sax. l. 1. art. 59.*

§. 26. Post varias demum vicissitudines, quas subiit Status publicus Germaniæ, nota nunc quidem est oppositio inter causas *Criminales*, & *non Criminales* seu *Civiles* §. 15. *Inter iudicem Civilem & Criminalem*, vetus tamen distinctio inter *Majores* & *Minores* causas, inter *altum* & *inferiorem* Iudicem usu nulli reperire est *

* Ideo tamen nullius utilitatis esse distinctionem hanc veterem nemo, credo, erit, qui, asserat Status enim publicus posterior quisque ex antecedente quasi fuit; ita ut, qui modernum Jurisdictionis statum rite intelligere velit, necesse est, eundem præteritas ejusdem vicissitudi-

tudines habere perfectas. Cum Jurisdicção nostra Criminalis ex altâ tanquam ejusdem pars olim præcipua, & Civilis nostra Jurisdicção ex inferiore continente partem ejusdem olim præcipuam, plurima & varia pro locorum diversitate trahat. Vid. Nota ad §. 24. Certe Criminalem nostram altâ, & Civilem inferioris nomine indignari, ad oculum patet.

§. 27. Pauciores, non tamen nullas fuisse causas Civiles, antequam jurium peregrinorum usus in Germania innotesceret, varie varii rerum Germanicarum periti colligunt *

* Conring in *Dissert. de Judiciis reip. Germanica* Th. 18. *Mores populi baud obscuro sunt indicio, lites RARAS fuisse, tota enim gens non astuta. . . Matrimonia severa, paucissima in tam numerosa gente adulteria: Hæredes successoresque sui cuique liberi: eaque sola & gratissima opes fuerunt: proximis Romanorum commercia aliqua instituentibus, inferiores populi simplicius & antiquus permutacione Mercium sunt usi. . . iis autem moribus, atque illis institutis in mores translatis, RARAS admodum lites & compositu faciles habere locum nemo paulo prudentior ignorat.*

Et Heineccius in *Elemt. Jur. Germ. l. 3. t. 1. §. 7.* *At sunt & alia iudicia lites olim fuisse paulo RARIORES. Nam præterquam quod multa alibi jure disceptari solent armis disceptarent, multa etiam reliquisse videntur Jurisdictioni cuiusque domestica, adeoque causas Uxorum, Filiorum, & quin & servorum, ac rusticorum RARO admodum cognovisse iudices vel principes probabile est.*

§. 28. Ex quo jura peregrina præsertim justinianeum pedem in Germaniam intulerit, causarum quoque Civilium numerus magnopere auctus est; Jcti enim Germaniæ juribus his enutriti, nihil antiquius habuerunt, quam ea in praxin deducere, & ad casus obvenientes applicare. Resistebant Germaniæ proceres, aliique, quibus jus tam subtile & totum litem prægnans minime placebat, vel inde magnam litium fetorem succrescere necessum erat *

* Conring. In *Dissert. lit. ib. 97.* *Eo tempore præter ANTIQUUM MOREM lites tota pene Germania cepit ABUNDARE; cujus mali*

CAN-

Causam multos ordinum in Doctores Juris ROMANI iam retulisse, eoque illos ab omnibus Judiciis & consiliis voluisse abigere, ipsum quoque Jus Romanum Germaniâ omni statuisse ejiciendum. Manifestum est ex iis tabulis Reformationis quæ habet Goldastus p. 1. Reichs. Sak. p. 166.

§. 29. Quæ tamen nihil impediunt quin progressus indies majores facerent jura peregrina, ut tandem publica reciperentur lege; inde frequentior expetebatur *causarum decisio* publica auctoritate facienda maxime, quando unâ cum perpetuâ & universali pace publica quisque jus suum in judicio persequi jubebatur. *

*. Instituebatur hunc in finem Judicium Camera imperialis tanquam Judicium Supremum Germaniæ domini territoriales in suis provinciis constituiebant Carias provinciales, quæ essent Judicia Cujusque territori suprema, Confirmabantur Civitatum Judicia, quæ hucusque perstiterunt ut plurimum iisdem in Collegiis quibus reliqua reip. vel saltem Politicæ cura Commissa erat&c.

§. 30. Ab hoc tempore *Germanica Jurisdictioni* præsertim *Civilis* eam induit faciem, qua hodie dum conspicia est, & utiea in re non nihil receptioni juris Romani Tribui debere facile largimur; ita perinde ex Romanorum institutis, & principiis * nunc dijudicari posse Jurisdictionis Civilis Germanicæ naturam plane non videtur

*. Quæ Celebriores Juri hîc disserunt longius esset adducere, D. Mevius p. 4. decis. 290: *inutiles & pernitiosi sunt Jlorum illi, qui de moderna jurisdictionis forma ex Legibus Romanis Censent & disputant.*

B. Titius in *jure privato* L. 8. C. 10. §. 14: *hodie juris Romani hac in parte exigui vel nullus est usus; nam nomine jurisdictionis facultas & cognoscendi & exequendi venit; præterea quid ad jurisdictionem Civilem referre debeat, aut quid juris huic aut illi Magistratui adscribendum sit, nec ne, illud non ex jure Romano, sed ex propriis principiis judicandum est; ut ut forte ex regulis artis Leguleje non nunquam aliter pronuntietur.*

§. 31. Jurisdictio apud Romanos in sensu strictissimo potestas erat publica jus dicendi in causis contentiosis jure ordinario Magistratibus Competens, *. definitio hæc Jurisdictionis in sensu stricto.

Strictissimo ex principiis Juris Romani ita evolvenda erat : Jurisdictiono *Latissime* sumpta erat Jus dicendi potestas publica, *publica* nempe, quia citra voluntatem privatorum Competeret. *Jus*, quod dicebatur, Vel sumitur pro Legibus, vel pro eo quod justum est secundum Leges latas; si pro Legibus sumatur, *Jurisdictiono* idem erit, ac *Potestas Legis* latioria; si vero pro eo quod justum est secundum Leges latas, *Potestas judiciaria* dicitur. *Hæc* vel exercetur in causis *Contentiosis*, vel in causis *voluntariis*; *utraque* si *aliis exercenda* Committatur, jurisdictiono in sensu *stricto* vocatur. Jurisdictiono contentiosa in sensu stricto vel exercetur in Causis *Civilibus* vel in Causis *Criminalibus*, prima Romanis erat Jurisdictiono in sensu *Strictiori*: altera *Merum imperium* vocarunt. Jurisdictiono in sensu *Strictiori* vel competeat Magistratibus *vi officii*, id est hoc ipso quod essent à populo in Comitibus Censurariis Creati, vel *in specie concedenda* erat; prima erat Jurisdictiono in sensu *strictissimo*, quam modo definivimus.

§. 32. His vinculis Germanorum Jurisdictiono Civilis haud ligatur; Multiplici ex Capite *Laxior* * est ordinaria Magistratum Romanorum Jurisdictione.

* Ita ut plurimum nostris Jure ordinario competunt, quæ Romanis *Lege speciali*, *Senatus-Consulto*, aut *Constitutione principis* concedenda erant V. gr. quæ sunt Jurisdictionis voluntariæ, item tutoris dandi potestas, qui apud Romanos erant actus augustioris imperii, V. gr. restitutio in integrum, missio in possessionem rei servandæ gratia, aut ventris nomine, damni que infecti &c. hodie ad jus dicentis partes simpliciter pertinent; utpote cujus est factum ad leges examinare, sententiam ferre, & exequi; inter leges autem numeranda nunc sunt edicta &c. quæ horum negotiorum gratia prator, aut alius Magistratus Major tulerat; qui sæpe actibus ex edicto vel aliam ob rationem susceptis non tantum nullas leges applicabat, sed potius evertibat.

§. 33. Magistratus Rommani ut eo majori autoritate jus
C dice-

dicerent, eorundem Jurisdictioni aliquod saltem *adhærebat* imperium; hoc tamen Jurisdictionis *partem* constituisse ostendi vix potest *

* Est hæc pluribus nunc comprobata averanii sententia in *interp. Jur. l. 1. C. 4. n. 5. seqq.* Imperium *generatim* sumptum jus erat efficaciter disponendi quid fieri debeat; concessum Magistratibus Romanis Imperium in causis Civilibus, *Mixtum*, in Criminalibus, *merum* vocarunt. Differebat proinde Jurisdictio Romana & Imperium formaliter Jurisdictio enim se exerebat per actus intellectus, & verba enuntiativa, imperium ver per actus voluntatis, & verba dispositiva. Quanquam nomine Jurisdictionis quandoque simul imperium, & imperii nomine simul Jurisdictionem exprimi negari non possit.

§. 34. Alia ac plane diversa facies Jurisdictionis Germanicæ veteris præsertim, tantumque aberat, eandem uti Romæ cognitione & causæ dijudicatione absolvi, ut potius judicis, seu Jurisdictionem exercentis quasi non esset cognoscere & sententiam invenire. *

* Glossa Juris prov. Sax. lib. 3. ac. 7. Wer in gebegtem Ding siset und zu gebieten und verbieten hat, der ist Richter, und nicht der dasselbig halten muß, der aber so das Urtheil findet, muß solches thun umb jenes Gebotts willen. Darum ist noehmahls der das Urtheil fraget, der Richter, und nicht der es findet. Das fünffte ist, wer einen Richter, soll kein Urtheil finden ut §. art. 30. §. fin. darum muß ja der kein Richter seyn, der es findet, sondern der es fraget.

§. 35. Judicis itaque cujus quasi non esset, cognoscere & sententiam invenire, partes quidem præcipuæ in eo versabantur, ut quando lites orirentur, ipse judicium institueret, sententiam ex Scabinis quæreret, eamque publicaret, & executioni mandaret, quibus tamen ejusdem potestas seu Jurisdictio non circumscribebatur, universim Curas suas extendebat ad omne id quo suorum salutem conservare ac promovere

re possit : seu uti vocabulo nobis recepta nunc exprimere solemus, suorum quoque *Magistratus ordinarius* erat. *

* Judicis officium capitularia l. 2. c. 6. eleganter & fuse describunt, ubi & ita habetur : *Monemus, ut memores sitis fidei nobis promissa, & ut in parte Ministerii nostri vobis commisi in pace scilicet & justitia facienda vosmet ipsos coram Deo & hominibus tales exhibeatis, ut nostri veri ADJUTORES & populi Conservatores juste dici & vocari possitis, illos quoque qui temeritate & violentia in furtis & latrocinii sive rapinis communem populi pacem perturbare moluntur, vestro studio & correctione sicut decet compescite &c.*

§. 36. Recepto Jure Romano, constitutâ universali & perpetuâ pace publicâ cum controversiâ essent tam frequentes, ut necessum nunc esset *Certa causarum genera* separari, & peculiarem constituere Jurisdictionem circa id causarum genus versantem; plures nunc Judices in eodem districtu occurrerunt; V. gr. *Criminalis, Territorialis, Civilis*, &c. qui omnes, quatenus in causis sibi commissis, seu ad suam Jurisdictionem pertinentibus, potestatem seu imperium teneant, *Magistratus* dici possunt, vocabulo à Romanis ad nos nunc translato, & ad Jurisdictionis Germanicâ propriam naturam exprimendam satis accommodato; id vero *Judici civili* * tanquam proprium remansit, ut sit suorum *Magistratus ordinarius*, ita ut non tantum in causis sibi nominatim commissis ejusdem potestas se exerat, sed universim se ad omnia extendat quibus suorum *Salus* promovetur, & quatenus ab alio iudice non impediatur.

* Hinc est quod etiam dicatur, *Magistratus loci*, *Die Obrigkeit des Orts*; & ejus in suos potestas veluti Patrisf. esse videtur vid. Mevius p. 7. Dec. 265. His prætermisissis nunc quasdam est formare propositiones, quæ sunt veluti totidem principia colligendi eâ, quæ in genere ad Jurisdictionem nostram Civilem regulariter pertinent; præsertim eam quæ in *Patrimonio* alicujus existit, qualis hodie fere sunt quæ civitatibus, nobilibus &c. convenit, natalesque suos ultra

reformationem rei judicaria ostendit, nam quæ recentius à Domino territoriali V. gr. Officialibus committitur, maximam partem ex concedentis voluntate proxime asstinare oportet.

§. 37. *Jurisdictione nostra Civilis ea omnia complectitur quæ olim ad Jurisdictionem inferiorem, * seu Bassam pertinuerint, hinc est quod hodie dum adhuc nomine Inferioris seu Bassæ Jurisdictionis, Die Unter-Gerichte, veniat.*

- * Jurisdictione Inferiori seu Bassæ opponatur alta; ad altam referendæ erant causæ, quarum cognitio potestatem requirebat singularem; cæteræ proinde causæ Inferiori seu Bassæ relinquebantur, quales.
- 1. Erant causæ *pecuniaria, personales, & mobilares* Vid. Jus prov. Sax. l. 2. art. 13. Quæ vero de bonorum proprietate instituebantur, ab hac Jurisdictione removendæ erant. Jus prov. Aleman. Schilter. C. 102. *Den Kunig kuset man zu Richter über eigen.*
- 2. *Delicta minora*, quando de cute & crinibus tantum ageretur, hinc ictus, verberationes, rixæ, alapæ, livores braun und blau & tumores, si nec sanguinis effusio, nec membri cujusdam debilitatio, nec mortis periculum, nec postea vulnus inde emergat. Item *Capitationes, Haar-Kauffen*, levior cutis laceratio, &c. modo non adsit circumstantia Jurisdictionem altam fundans V. gr. violentia.

§. 38. Quandoquidem ob controversiarum multitudinem convenit, Causas Civiles seu privatum interesse concernentes universim separari à cæteris, earumque omnium dijudicationem judici inferiori attribuere; *quæ nunc sunt causæ Civiles, * omnes ad Jurisdictionem inferiorem pertinent*; hinc est quod hodie Jurisdictione civilis, eamque exercens, *Judex civilis* dicatur.

- * Hinc est quod nunc ad inferiorem referantur, 1. omnes causæ *reales*, quæ tamen olim ad altam Jurisdictionem pertinebant; V. gr. quando ageretur de proprietate bonorum.
- 2. Causæ, quæ dicuntur *Civiles in sensu speciali*, eo quod oriuntur ex institutis formam suam à Romanis mutuo accipientibus, vel saltem quod earum decisio ex Jure Romano sit petenda.

§. 39. Judex Civilis, cum sit *Magistratus Ordinarius*; item *loci*, seu *Magistratus proprie talis*, §. 26. Curasque suas ad universam suorum salutem, quatenus ab alio iudice non impeditur, extendat; dicendum, si *quam causam ad alium iudicem pertinere non constet*, eam sibi recte vindicare *judicem Civilem* *

* Inde est quod ipsi tribuatur *politix cura*, seu ut inspiciat, quid quid in suo districtu existat, V. g. Collegia opificum, Molendina &c. & quatenus in suorum commodum vergere possit, custodiat: quatenus vero tendit in detrimentum, idem aboliat. Inde porro jus coercendi delicta hac in re commissa, utrumque vero ipsi competit, non nisi salva potestate Domini territorialis & aliorum iudicum, quorum potestas mox amplior, mox vero restrictior.

§. 40. Proinde saluti suorum à se promovendæ, si quorundam actiones sint contrariæ, ipsius est harum coercitio; hoc vero iudicatu difficillimum, *quanta*, sit in dato loco iudicis Civilis potestas, cum pro diversitate loci, originis, usus &c. maxime variet. Quod si potestatis *gradum* seu *quantitatem* determinaveris, & *determinatus potestatis gradus sufficiat coercitioni delicti obvenientis*, regulariter quoque à *iudice Civili coercendum est*. *

* Modus coercendi ordinarie consistit in mulctis pecuniariis, in quarum subsidium carcer, aliaque adhibentur; quantum vero mulctam pecuniariam Judex Civilis possit dictare, maxime variat; in Saxonia electorali 10. imperiales, summa est, valor, ut putant, emendæ veteris, Carpkov. *In praxi Criminali*, qu. 109. num. 63. Alibi octo, &c. dixi, regulariter: etenim si per ejusmodi delicta autoritas, potestas, aliudque iudicis quæ talis jus ledatur, iudicis lassi est cognitio & coercitio hujusmodi delicti, proinde si contra iudicem Civilem commissa sint, etiam hac ratione eadem coerceret pœna ad tuendam Jurisdictionem, vel quæ satisfactionem iudicis dicitur propter injuriam vel damnum ipsi iudici illatum proprie *Die Basse, Abtrag*, dicitur, quæ, cum delicto ab eodem simpliciter coercendo proportionata esse debeat, nihil obstat, iudicem, in
C 3
his

his ultra definitam sibi alias summam mulctando posse procedere.

§. 41. Quod si delictum ad sui coercitionem majorem exigat poenam, quam Judex Civilis dati cujusdam loci possit infligere; delictum illud, nisi contra ipsius auctoritatem, & potestatem commissum sit, ab ipsius cognitione, & coercitione removendum est. *

* Mulcta in furto primo minori in C. C. C. definita non est; in projecto norico cautum est, mulctam judicis eo casu rei ablata duplum non excedere debere, quæ mulctæ estimatio, si admittatur, dicendum, in Saxonia V. gr. furtum majus quinque imperialium cognitione demum Judicis Civilis eximi; idem valet in aliis quamplurimis V. gr. furta tempore diurno in fructibus commestibilibus C. C. C. art. 167. civiliter coerceri vult; scilicet, si poena hic & nunc dictanda non excedat mulctam, quam Judex Civilis possit capere, in recessu imperii Augustensi. A. 1548. tit. *Bon wucherlichen Contracten*, usuraria pravitatis ita coercetur, ut Magistratui loci civili quarta sortis pars committatur. Eidem judici in recessu Anno 1577. vindicatur interdicta vestis, vel Cimelium cum mulcta, quæ duplicatum vestis vel Cimeli pretium contineat; & in recessu 1551. pariter eidem Croci falsificati confiscatio tribuitur &c. quæ omnia ita intelligenda sunt, ut Judici Civili hæc liceant, quatenus V. gr. quarta sortis pars, rei confiscatæ pretium &c. non excedat summam, quam Judex Civilis capere possit, nisi usus aliud ferat, uti passim fert in coercitione usurariæ pravitatis, ut, nempe eandem universæ quarta parte puniat, suoque lucro capiat. Quod si tamen recessus imperii intimius perpendantur, animadvertitur, hanc eorum mentem non fuisse, ut judici cuicumque civili etiam mediato ejusmodi delictorum coercitionem vindicarent. Potius ulos fuisse Magistratus Civiles nomine ad vitandas statuum & nobilium immediatorum contentiones, nobiles enim isti Advocatiæ jura sibi vindicant, adeoque commoda Fisci habent; uti mox patebit.

§. 42. Si qui vero Judices Civiles in pecuniariis poenis ad modum restricti non sint, ii de ejusmodi Criminibus quibus dictare poenam pecuniariam judicis arbitrio relictum est, universim cognoscent, eamque sibi repetent, & hi sunt illi Judices

dices Civiles quos verba recessuum in nota ad §. præcedentem citatorum comprehendunt. *

* Nempe omnis Civilis Jurisdictio, vel competit vi officii vel ad similitudinem rerum in patrimonio nostro existentium; prima personalis, altera Patrimonialis dicitur. Hæc vel competit per se, vel quæ accessorium prædii cum quo connexa est, prima realis, altera patrimonialis in sensu stricto vocatur. Patrimonialis, vel est fundi exempti ab omni judicium, Magistratum, Ministrorum Ordinariorum potestate, vel non; prima vocatur Patrimonialis Advocatialis, de quâ nunc, altera Patrimonialis vulgaris dicitur, & hæc est de quâ hucusque potissimum, uti & de reali egimus; nam quæ personalis est, ex concedentis voluntate directe facilius dijudicatur, realis vero & Patrimonialis, quoniam originem suam ducunt ex medio passim ævo ex institutis Germanorum præsertim ejus temporis æstimanda, & dilucidanda visa fuit. Quæ omnia videri possunt, nos quoniam nonnisi aliis intellectus rite possunt intelligi, loco conveniente tangemus.

CAPUT

C A P U T II.

Subdivisio Jurisdictionis Civilis Patrimonialis in Advocationalem & Vulgarem

Membrum unicum.

De Jurisdictione Civili Patrimoniali Advocationali.

§. 43. **S**I nobis representemus locum quendam V. gr. Urbem, castrum, prædium, villam, &c. liberum ab omni ordinariorum judicum, Magistratum, Ministrorum publicorum potestate, & ditione, liberum itidem ab omnibus functionibus & præstationibus ordinariis, locus ille *immunus* dicitur; istiusque loci libertas, vocabulo antiquis pariter & novissimis temporibus usitato, *immunitas* * vocari suevit.

* Vocem *Immunitatis* Germani vertunt per vocabulum, *Freiheit*, *Freiheit*, & quod inde contractum est, *Freid*. Unde *immunitas* in qna castrum quoddam positum est, dicitur: *Burgfreid*. *Immunitas*, in qua Civitas posita est; *Weichfreid*. Et columnæ, *immunitatis* limites, *Die Freid Säulen*. Hodiedum adhuc Sedes nobilium & conjuncta cum iis ædificia, quæ *immunitate* gaudent, appellantur: *Die Adliche freye Sitze und Vorwerke*, *freye Husen*, *Mayer Höffe*, &c. quibus vocibus eandem, quam vocabulo latino *immunitatis* notionem tribuimus, ut nempe significet, exemptionem, securitatem ab omni persecutione &c. Vid. *Schilteri Gloss. Teuton. h. v.*
Qui

Qui tamen ninium immunitatis vocem restringit, eandem explicando per exemptionem à jurisdictione Civili.

§. 44. *Immunitatem* hanc à vetustis inde temporibus imperarunt plurima Germaniæ loca, * eadem non pauca in hodiernum usque diem fruuntur, quanquam temporum usus multa commutavit, ita alicubi vel plane *immunitatem* sustulit, vel certe præstantissimis eandem juribus truncavit.

*. V. gr. Villæ & Curia indominicata, quædam prædia Principum, Comitum, quæ in eorum proprietate & dominio existerent, & Allodia dicebantur, Complures Ecclesiæ & Monasteria, imo ex Constitutione Ludovici pii unicuique Ecclesiæ unus certe Mansus ab omni Servitio integer tribuebatur. Vid. Baluz. t. 1. Capitul. 10. p. 565. domus quoque Ecclesiarum, Atria, & Horti juxta Ecclesiam Positi Liberi erant &c. præterea Civitates quædam. De quibus Heider in tr. Von Reichs Bottenen. item Castra Villæ &c.

§. 45. Ipsa vero immunitas exemptio solummodo erat à potestate Magistratuum Judicum &c. *Ordinariorum*. à Functionibus & Præstationibus *Ordinaris*. Quo nihilominus summi imperantis vel domini territorialis * potestas salva subsistebat in loca ejusmodi. Sicut salvum maneret jus quod sibi universim debetur exigendi, exigendique præstationes & Functiones *extraordinarias* v. gr. pro Patriæ defensione &c.

*. Proinde & ii, qui vicem imperantis vel domini territorialis tenent, *immunitate* prohibendi non sunt. V. gr. Collegia Superiora, Cancellaria, Curia Provinciales, eorumque Mandatarii, seu, uti loquimur, Commissarii Cateri sive Judices sive Præfecti quæ *Ordinariis* prohibentur, etiam si Negotium specialiter, intra suum tamen districtum explicandum, iplis demandetur à domino territoriali in causis territorialibus.

§. 46. Judices vero *Ordinariis*, Functiones itidem & præstationes *Ordinariae*, à quibus esset exemptio, diversis temporibus diversæ * erant, diversisque nominibus indigitabantur.

*. Ita antiquissimis temporibus Judex Ordinarius erat Comes. in cujus Adventu variæ fiebant exactiones, census solvebantur sub variis nominibus v. gr. *Schoß*, *Sieur*, *Schah*, *Bite*, in lingua nostrate

Venientes. Propter equorum Multitudinem certa Frumentum Mensura præsertim Avena & hordei conferenda Alibi Vacca, Verveces, Porci, Anseres, Pulli, &c., dandi erant. In Transitu Hospitio erat suscipiendus, quod dicunt, *Albergariam* seu *Herbergariam*, *Athung und la ger auff den Gütern*, item *Fodrum & Albergam*, *Guter und Mahl geben*, *Pfessinger in Vitriario Illustratio Tom. 4. L. 3. t. 19. §. 94. n. c.* Varia præterea à Provincialibus Servitia exigebantur, quales sunt *opera*, quas dicunt, *Angaria & Perangaria*, id est, Onus præstandi ad Curram publicum veredos, id est, Equos Celeres Currui Publico deputatos &c. Qui in *immunitate* degebant, sicuti necessum non habebant comparere in placito seu judicio Comitum, ita quoque à præstationibus & Functionibus ei faciendis Liberi erant. idem obtinuit factis Hæreditariis Principum Terris, divisis in plures Minores portiones, & Multiplicatis in iisdem jurisdictionibus §. 36 Sic hodie dum v. gr. Judex Criminalis actum suæ jurisdictionis nullum in Advocacia exercere potest, uti est reum apprehendere, quosdam Citare Propria auctoritate Testimonii, vel Confrontationis causâ, Celebrare Judicium solemne, palos justiziareos, Patibula &c. erigere, consequenter Liberi quoque sunt qui in Advocacia degunt à præstationibus & Functionibus Criminali Judici extraneo seu non Advocato ratione Jurisdictionis Criminalis exhibendis v. gr. à vectura cadaverum extinctorum ad locum sepulchri, à comparitione in Judicio solempni, à contributione ad sumptus Criminales, &c. quanquam recentior usus hac præsertim in re multa commutavit.

§. 47. Patet duo esse præcipua immunitatis capita regulariter connexa 1. quod sit exemptio à Judicium *Ordinariorum* potestate 2. quod sit exemptio à functionibus & præstationibus *Ordinariis*, utramque exemptionem qui in suo statu conservat, defensor immunitatis, & medio præsertim ævo *Advocatus*, *Wogt*, * ipsaque immunitatis defensor *Advocacia*, *Vogtia*, *Wogten*, dici suevit.

* Variæ sunt Advocatiæ Species, etenim defensor seu *Advocacia* vel est mere personarum, vel simul loci ejusdem v. gr. villæ, prædii, Urbis &c. prima *Personalis* altera *Realis*, *Loci*, item *Patrimonialis* in sensu *Latiore* dici potest. Hæc vel conjungitur cum ipso *Loci Domino*, vel

vel ab eodem separatur prima *Patrimonialis* in sensu *stricto* est, ubi Dominus simul est defensor seu *Advocatus*, uti passim se habet *advocatia* prædiorum nobilium: altera *delegata* dicitur; & vel ita delegatur ut ad personam sit restricta cumque ea saltem desinat, vel ut ad alios quoque possit transferri; prima *personalis*, altera *hereditaria* dici potest, quales sunt *advocatiæ* Monasteriorum, Ecclesiarum, urbium. *Advocatiæ hereditariam* rursus per alios posse administrari patet. De *Advocato Patrimoniali* in sensu *stricto* nunc agemus potissimum, quanquam cæteris locorum *Advocatis* quoque convenient quæ de *Patrimoniali* dicentur, quatenus nempe *Dominum & Advocatum* tanquam unam personam moralem consideres. De aliis *advocatiæ* sive speciebus, sive synonymis, uti & de ejusdem synonymis, Vid. *Magerus à Schoenberg de advocatiæ armata* c. 2. & 3. *Carl. Otto Rechenberg de Advocatis & advocatiis Germanicis.*

§. 48. Duces, Principes, Comites, alique nobiles cum Principatus, Ducatus, Comitatus &c. hereditario jure necdum possiderent, præter suos ducatus, principatus, Comitatus &c. insignia quoque allodia seu prædia nobilia & libera habebant, quæ ab *ordinariorum* judicum potestate & ab *ordinariis* præstationibus & functionibus exemptæ rationem *advocatiæ* continebant, & præterea in vera proprietate, & vere in Dominio existebant; ita ut de iis posset libere demum disponi secundum Germanorum instituta; postquam vero ducatus, Principatus, Comitatus Ducibus, principibus, &c. hereditariè cesserunt; allodiorum seu prædiorum in proprio ducatu, principatu &c. sitorum *Advocatiæ* quasi expiravit, *judicesque ordinarii* evaserunt * qui iisdem tanquam defensores seu *Advocati* præfuerunt; si vero ista allodia in alieno territorio existerent, nec in superioritatem territorialem abirent, naturam suam retinuerunt, uti hucusque plurima comitum & nobilium &c. prædia retinent in alieno territorio sita.

* Hinc est quod hodie plurimis in locis præsertim in Saxonia, *Judices Ordinarii* dicuntur: *Advocati*, *Bögt*, à quo tempore proinde

immunitas sæpe hac formula concedi solebat : *ab omni advocatia, advocacione libera.*

§. 49. Cum itaque prædium ejusmodi nobile & liberum seu allodium vere tale in vera proprietate seu Dominio esset, ejusmodi Domino *omnes utilitates omniaque commoda*, nisi quæ per se regalia essent, ut à privato possideri non possent intra *advocatiam* cedebant. *

* Atque hæc est ratio 1. *HOMAGII* Der Huldigung, quod ab iis præsertim *Advocatus* & *Dominus* recipiat, qui bona quadam intra *advocatiam* tenent. 2. *FOCAGII* seu *Census arearum*, des *Heerde Rechts*. 3. *FESTAGII*, des *Ober Zimmer Rechts*. 4. *DECIMARUM* præsertim *NOVALIUM*. 5. *JURIS occupandi res NULLIUS*, vel quæ *adspota* dicuntur. 6. *BONADAMNATORUM*, vel *BANNITORUM*. 7. *PISCATIONIS*. 8. *VENATIONIS* &c.

§. 50. Inde ulterius sequitur, dominum & defensorem succedere quoque in jura & commoda *judicum ordinariorum* etenim *Judices ordinarii*, seu extranei nihil juris sibi in immunitate vindicare possunt; omnis vero immunitas ad favorem non tam subditorum, quam potius Domini *Advocatiæ* introducitur.

* Frequenter in chartis, quibus *immunitas* conceditur, formula hujusmodi occurrunt: *Nullus Judex intret Advocatiam ad causas audiendas, mansiones faciendas, aut freda id est compositionem Fisco debitam, vel tributa &c. sed hæc advocatiæ Domini cedant.* Vid. imprimis diploma Ludovici Pii datum Ecclesiæ Corbejensi Anno 823. in *Ann. Paderb. Schatenii*. Ubi ejusmodi conceduntur non tanquam *specialia*, sed tanquam *ordinaria jura* & commoda *immunitatem consequentia*. Alia jura & commoda in nota ad §. 46. enumerata; præterea huc referuntur servitia, quæ dicuntur, *Pslege Dienst, Vogt Dienst*, &c. inde petenda ratio *Mortuarii*, des *Haupt Rechts*, aliorumque.

§. 51. Porro Domino, & Defensori competit *Imperium* intra *Advocatiam* salva subordinatione, quod germani exprimunt;

munt; das Gebott und Verbott; & quidem soli competit; cum aliorum judicum potestas intra *Advocatiam* deficiat, adeoque, si quæ subditis intra *advocatiam* degentibus *imperanda* sunt, imperare alienus Judex, vel ille publicus Minister à cujus potestate exempta *advocatia* est, sua potestate & auctoritate non potest; sed imperanda hæc per ipsum *Advocatiæ Dominum*, seu defensorem sunt *

* Hæc est ratio, quod quoque expediat negotia territorialia V. gr. 1. *Edicta* & *mandata* superioris subditis *annuntiando*, *promulgando*. 2. *Gerendo Curam politie*, V. gr. *pandera*, *ulnas*, *mensuras*, *collegia opificum*, *molendina* &c. *inspiciendo*. 3. *Quod mercaturam publicam* necdum legibus ordinatam, *tabernas cerevisiarum*, *molendina bananaria*, &c. *concedere*, vel *interdicere* possit. Cæteri vero *Judices ordinarii* seu extranei excluduntur, V. gr. *territorialis*, de quo mox, quamvis actus etiam specialiter, intra suum tamen districtum expediendus, ipsi demandetur. Ita excluditur *Judex Civilis* extraneus ne V. gr. *quoniam* ex *advocatia* citet, *Judex Provincialis* ne quisquam coram eo comparere teneatur, *Judex Criminalis*, ne V. gr. *reum* apprehendat, sed eundem, siquidem *Jurisdictio* ipsius, fundata sit, debito modo, loco, tempore sibi extradi petat.

§. 52. *Immunitatis Domino*, & *Defensori* omnia commoda, §. 49. & *Jura ordinarii judicis* §. 50. cedunt, imperium omnimode in suos tenet, §. 51. *conveniens* itaque est, eundem *potestate pollere definiendi controversias*, * *audiendi querimonias*, & *injurias repellendi*, sane si hac potestate careret, suos plene defendere non posset.

* *Varia præterea* sunt, quæ *Jurisditionem* quandam *Advocato* competere arguunt. *Schilterus* in *Gloss.* *teut.* voce, *adelerbi*, notat: *nobile* *allodium* *Jurisditione* *præditum* esse, *villanum* non item, sicque tanquam notam agnoscendi *allodium nobile* seu vere tale ponit: *habere* *Jurisditionem*.

2. *Fridericus* 1. *Imp.* 2. *f.* 53. *Locorum defensores* (*Advocatos*) *Magistratibus* *accenser*, qui *justitiam* *faciant*: *judices* *vero*, & *locorum defenso-*

seniores vel quicumque Magistratus --- qui iustitiam facere neglexerint. Præterea innumeris chartis, quibus immunitas conceditur, tanquam consequentia adjicitur, ut immunitatis Dominus Jurisdictionem quoque exerceat, sive arbitrium penes ipsum stet, sive alius Jurisdictionis exercitium committat.

3. Qui *Advocati* in medio præsertim ævo vocantur, omnes Jurisdictionem exercuerunt; uti *Advocati Rerum Fiscalium, Ecclesiarum, Monasteriorum, Civitatum*. Quod & usus modernus comprobat. Vid. *Wehnerus in Observ. pract. voce: Vogtey*, & *Linkii Dissert. de Vogteja*.

§. 53. *Immunitas* itaque *Domino* & defensori tribuit potestatem controversias dirimendi, querimonias audiendi, &c. seu tribuit *Jurisdictionem*, quoniam vero cognitio in causis criminalibus potestatem requirit *singularem*, §. 10. *Jurisdictionis*, quæ ex *immunitate* oritur, * potestatem cognoscendi in *Causis Criminalibus* non tribuit.

- * Dixi quæ ex immunitate oritur. nam si *Rex* aut princeps bannum sanguinis advocato specialiter concessit, dubium non est, quin Jurisdictionem Criminalem teneat, uti *Advocati imperatorum*, principum in *Civitatibus*, vel *Provinciis* constituti, die *Stadt-Vogte / Land-Vogte*.

Quod vero specialiter concedi debuit, si quis *Advocatus* Jurisdictionem Criminalem exercuit, præter innumeras chartas patet ex illa *Otonis* data Anno 1198. *Monasterio Corbejensi: & jurisdictiones videlicet & advocatias & comitatus & regales bannos*. Ubi *advocatia à regalibus bannis* distinguuntur; uti hodie in literis investiturarum separari solet. Vid. etiam *Wehnerus*, voce: *Vogtey* & *Linkius* in *Cit. Diss.*

§. 54. Quoniam dominus, & defensor omnem utilitatem, omnia etiam mulctarum commoda intra advocatiam solus percipit; delicta quoque omnia (quibus mulctæ pecuniariæ sunt propositæ, aut siquidem poena corporalis proposita sit, arbitrio tamen *Judicis* relictum, eandem in pecuniariam convertere) ipse coercet, de iisque cognoscit; * etenim cum imperium

perium in advocatia teneat, & quidem solus, ipse multas sibi à subditis debitas solus exigit, & dicat, dictari autem multa sine *causa cognitione* non potest.

* Reform. politica Anno 1548, tit. von Kästerung der Mutter Christi: so soll eine jede Obrigkeit / dero an dein Ende buß, und frevel gebühren, solchs erfahren, und die Geld-Straff-Ordnung zum besten vornehmen. Quoniam hæc verba præscindunt, sat manifesto indicant, tales in Germania iudices esse, qui multas *indefinite* capiunt, Jurisdictione *Criminali* licet destituti. Eiusmodi Iudices sunt, de quibus loquimur, *Advocatales*. Qui omnes multas de casibus non criminalibus seu vitam & corpus *absolute* non concernentibus capiunt hinc in franconia dicitur, *der Richter, so alle hohe und niedere Frevel bußen*. Vid. Wehnerus, voce; *Bogten*. Multarum nomina ratione delictorum variorum varia sunt, ut *busse, bruch, brocke / Sende-Brucke, bedemunt. 26.*

§. 55. Carcer apud Germanos vel ad contumaciam corrigendam, vel in subsidium, si solvere multam reus vel non possit, vel noller, adhibitus fuit; quæ carceris ratio cum sit, evincitur advocatiæ Dominum posse delinquentes eodem coërcere, * adeoque *jus eidem esse, carcerem tenendi*.

* Ita Domini medio ævo rusticos suos, Magistratus cives suos contumaces, & inobedientes carcere coërcerunt. Cujus passim vestigia hodieum supersunt. Wehnerus voce: *Behorsam*. Quod vero Carcer in *subsidium* soleat adhiberi, patet ex C.C.C. art. 157. *Wo aber der Dieb kein solche Geld-Buß vermag, soll er mit dem Kerker darvin er etliche Zeit lang liegen soll, gesirrafft werden.*

§. 56. Quæ itaque Jurisdictio ex advocatia oritur, *Criminalis* non est, §. 53. Jurisdictio non *Criminalis*, quæ tamen nec causas feudales, nec Ecclesiasticas complectitur, *Civilis* est, §. 15. quæ itaque Jurisdictio ex advocatia oritur, *Civilis* est; adeoque ad eam omnes actiones *Civiles* & *personales* & *reales* & *mixtæ* pertinent. §. 38. Deinde omnia delicta, quæ leges volunt *civiliter* coërceri (non attentâ limitatione,

32   *Caput 2. Membrum unicum De Jurisdictione*

§. 41. adducta,) adeoque quibus leges aut consuetudo pœnam, sed non corporalem proposuerunt, aut siquidem corporalem proposuerint, *arbitrio tamen judicis reliquerunt*, eandem in *pecuniariam convertere*. *

* Inde est, quod *indefinite* huc referantur nunc furta minora in fructibus commestibilibus tempore diurno commissa, C. C. C. art. 167. ita habet: *Wo aber jemand bey Tage essende Früchte nehme, und durch Wegtragen derselben nicht grossen gefährlichen Schaden thäte, der ist nach Gelegenheit der Person und der Sache burgerslich zu straffen*. Idem valet de furtivis lignorum caesionibus ex forestis & sylvis, de piscatione in alienis rivis & fluviis &c.

Patet nunc *quantitas & gradus hujus Jurisdictionis Civilis*, qui est latissimus tantumque agnoscit contra se judicem *Criminalem in us* criminibus coërcendis, quibus leges *absolute* pœnam corporalem præfixerunt. Itaque Jurisdictio Civilis differt ratione *modi*, quo quis eam habet, ubi est vel *personalis* vel *patrimonialis*, differt hæc ratione *gradus* ubi est vel *vulgaris* vel *advocatus*, differt vero etiam in Germania respectu *ejus cujus auctoritate exercetur*; prout nempe exercetur vel *auctoritate imperatoris*, vel *Dominorum territorialium*; quam sequenti capite considerabimus.

CAPUT

C A P U T III.

Divisio Jurisdictionis ratione constitutionis imperii

Membrum I.

De Jurisdictione qua exercetur auctoritate imperatoris.

§. 57. Duplex in Germania *imperium Civile*, quorum alterum *Summum*, quod est Imperium Civile in Imperio Romano Germanico; alterum *Subordinatum*, quod est Imperium Civile in Provinciis Imperii Romano Germanici, quod dicitur speciali nomine *Superioritas Territorialis*, *Die Landes Hoheit*. Fons Jurisdictionis Imperium est, § 3. Duplex proinde in Germania Jurisdictio occurrit, prout vel oritur ex Imperio *Summo*, * vel ex Imperio *Subordinato*.

*. Antequam enata esset in Germania Superioritas Territorialis, hæc quoque Jurisdictionis distinctio ignorabatur; primum autem passim Superioritatis Territorialis initium fuit, ut status, seu Domini Territoriales *potestatem Judicariam* in suo Territorio acquirerent. Non destruit tamen Superioritatis Territorialis ideam Carentia Potestatis judicariæ. Quamquam Cætera Regalia, quorum complexus datam quandam Superioritatem Territorialem constituit, necessum est aliquam Jurisdictionem consequi, quam Territorialemi vocabimus, de qua in membro sequente.

§. 58. Summa potestas judicariæ, quæ aliis demandata Jurisdictio est § 3 Imperatori in Imperio Romano Germanico

E

sem-

semper competiit *privative*, adeoque *reservatum* imperatoris est, & semper fuit, recteque dicitur *SOLUS, SUPRE-
MUS JUDEX, & FONNS * omnis Jurisdictionis.*

* Elegans est declaratio Electoris Saxoniae apud Londorpium T. I. C. I. p. 3. seq. *Ihro Churfürstl. Gnaden könnten der Käyserl. Majest. Ihre habende und herkommende Jurisdiction nicht disputiren lassen, sey Fons Jurisdictionis; alle Exemptiones röhren daher. Wan Ihr ro Majest. nur in zwey oder drey Calibus reservatis zu judiciren hätte, was es für ein Käyser wäre: ein Käyser sey nicht Titularis. Der Ehren halber allein, sondern das Haupt im Reich, hätte dem Reich zu gebieten; und sie zu entscheiden.*

Vid. Caesarinus Fürstnerius von des Käysers Jurisdiction.

§. 59. Potestatem judicariam exercet imperator per *judicia imperii*, quæ cum immutare non possit, uti nec immutare potest modum iisdem justiciam administrandi præscriptum, patet illud imperatoris *reservatum*, esse *reservatum valde limitatum.* *

* Cap. nov. art. XVI. §. 3. *Wie sollen und wollen auch kein altes Reichs, Gericht verändern noch ein neues auffrichten, es wäre dan, daß wir mit Churfürsten, Fürsten, und Ständen solches auff einen allgemeinen Reichs, Tage für gut befunden. §. 56. Und darinn über die bereits auffgerichtete und verbesserte, oder noch auffrichtende oder verbesserende Cammer-Gerichts Reichs-Hoff, Raths, und Executions, Ordnung fest halten.*

§. 60. *Judicia autem*, quæ ab imperatore dependent, ita tamen, ut nec ipsa, nec modum iisdem præscriptum possit immutare, sunt *judicium Camerale, & Consilium imperiale aulicum*, * tanquam *judicia totius Germaniæ suprema*-

* Instituta est in comitiis Worm. Anno 1495. à Max. I. *Camera* ab Aula Imperatoris in loco perpetuo separata; aliquoties tamen migrare coacta, ab Anno 1693. Spira *Wetzlarium* translata est. Eidem ab initio inde præscriptæ Ordinationes *Camerales* ab Imperatore cum consensu statuum conditæ, moxque in hunc quoque nexum cum stati-
bus

bus pervenit, ut hi personas ex quibus consisteret iudicium, præsentandi jus acquirerent, sed & onus etiam sustentandi illas suscipere deberent, atque in visitationibus iudicii mox introductis cum Cæsaris commissariis concurrerent. *Judicium imperiale aulicum* post sæculi superioris controversias in pace Westphalica eam indicit formam, qua hodie conspicitur.

§. 61. *Judicia hæc*, utpote totius Germaniæ *Suprema*, propter Jurisdictionis suæ amplitudinem *Concurrentem* exercent Jurisdictionem, * seu eosdem habent Jurisdictionis limites; proinde illud quod semel aditum, primum Jurisdictionem suam exercere cœpit, præventionem Jurisdictionem suam *privative* firmavit

* Diu controverterunt, an *judicium imperiale aulicum* haberet *concurrentiam* cum *camera*; dum pax Westph. faceret controverfiarum finem, *Concurrentiam* stabiliendo. Vid. Joh. Andr. Gerhard. *de supremis in Imperio Rom. judiciis aulico & Camerali, in quibus ea, inter se vel differant vel conveniunt.* & Joh. David Gather. *De causis excelsissimum iudicium Imperiale Aulicum fundantibus, sive concurrentiâ cum iudicio Camerali.* In quibusdam circa præventionem iudicii imperialis aulici Jurisdictionis *privative* fundata est, quarum potissimæ sunt, quæ ex reservatis Imperatoris fluunt, uti est concessio veniæ atatis statibus Imperii, & subditis immediatis impertienda, controversiæ de validitate privilegiorum *exortæ* & de integro ducatu vel comitatu Imperii *Ordin. Camer. p. 2. tit. 7.* In cæteris præventioni locus est actorique competit electio, nisi obstat *Privilegium electionis fori*, quod Regi Sueciæ quæ statui Germaniæ, & domui Brunsvico - Luneburgiæ in casum si conveniantur datum est.

§. 62. Nullum itaque alteri *subordinatum*, utriusque per totam Germaniam porrecta Jurisdictionis *supremæ* est *instantiæ*, tam respectu mediatorum, quam immediatorum seu statuum in *particulari* non vero in *Corpore* consideratorum, nisi quod noviore jure quædam causæ generatim sint exemptæ, uti sunt *Causæ circulares* quæ concernunt rem circulatorum *internam.*
Die innere Kriegs- Civil- und Oeconomise Verfassung der
E 2 Reichs-

Reichs-Kreyses. Item Cause Banni * aliæque quæ comitiis sunt reservatæ.

* Imperatores olim principes in bannum suo arbitratu declararunt; Capitulationi Ferdinandi 111. primum fuit insertum, ne fiat sine *Consilio & Consensu Electorum*. Principes in monitiis suis ad Capitulationem Ferdinandi 4. & Leopoldinam *omnium statuum consensum* adhiberi voluerunt, eo quod in omnibus causis majoribus consensus statuum comitalis requireretur. Tandem per singularem constitutionem projecto perpetuæ capitulationis adjectam cautum, ne imposterum hæc status in bannum declaratio fiat sine *statuum consensu*, sicque nunc causa *comitalis* est.

§. 63. Sicut novius jus causas quasdam generatim à Jurisdictione Cæsarea exempt, ita in particulari *cause mediatorum* nonnisi eatenus ad hæc judicia pertrahi possunt, quatenus *summa earum appellabilis*, * nec obstat *privilegium de non appellando*.

* In R. 1. n. §. 112. *Summa appellabilis*, quam etiam *ordinationis* vocant est 60. florenorum. Ultra istam plurimi status per *privilegia de non appellando* quæsierunt vel *omnimodam* libertatem V. gr. Duces Saxoniae lineæ Ernestinæ in qua olim resedit dignitas electoralis per privilegium à Ferdinando I. Landgravius Hasslo-Castellanus à Carolo VII. & Hasslo-Darmstadiensis à Francisco I. Prout eadem quoque gaudent, instaurata sanctione a. b. cap. 11. §. 2. omnes Electores. Vel saltem status quæsierunt *majorem* libertatem sive *summa appellabili* aucta, vel *certo causarum genere excepto* V. gr. possessoriarum quia celeriter expediendæ, injuriarum, cum sint odiosæ, item causæ in debitis liquidis & confessatis. Vel *formalibus auctis*. Singulorum statuum *Privilegia de non appellando* Perili, Dominus de Ludolff *Corpori Juris Cameralis* subjecit.

§. 64. Quando itaque *summa* est *appellabilis*, nec obstat *privilegium de non appellando*, sive *limitatum* illud sit, sive *illimitatum*, quivis mediatas etiam adire potest hæc *summa Imperii tribunalia*, ut tamen regulariter non prætereantur
judi-

judicia ad primam aut etiam secundam eorum instantiam à Domino territoriali ordinata. *

* Pro Rusticis & Civicis communiter duæ sunt ordinatæ instantiæ in Territoriis, Nobiles, Officiales, aliisque honoratiores unam tantum agnoscunt. Sicque Imperii Tribunalia ratione Rusticorum & Civicorum, tertiam, ratione Nobilium, aliorumque honoratorum secundam continent instantiam. Nisi quod subditis Nobilium Immediatorum atque Civitatum Imperii pariter contingere possit, ut à primo illorum foro statim immediate ad Cæsarem ejusque Tribunalia tanquam ad secundam instantiam provocetur. Hæ instantiæ, quibusdam causis exemptis, servandæ, si non servantur, *evocantur* subditi; quod nullus Dominus Territorialis vi Juris de non *evocando* pati debeat post ordinationem Cameralem p. 11t. antè istam ordinationem plurimi modo status Privilegia de non *evocando* quæsierant. Vid. Diet. Herman Kemmerich de *Jure de non evocando Electorum principum & statuum Imperii aliorumque immediatorum & mediatorum*.

§. 65. Immediati cum nullas tales instantias agnoscant, *immediate* adeunt summa hæc Tribunalia ex *regula*; etnim, si *Jure austrægarum* gaudeant, hæc regulariter præterire non licet.

* *Austræga* originem suam habent in magno Germaniæ Intrregno; dum per novendecim Annos nulla haberentur judicia, plurimi jus suum viribus persequabantur, nonnulli arbitrio, & per modum pacis intervenientibus arbitris seu mediatoribus lites dirimebant; modum hunc vocarunt, *Austrag*, ipsum arbitrum *austragam*, & jus, vi cujus quilibet fere liber homo demum non aliter quam coram *austragis* conveniri posset, *Jus austrægarum* vocarunt. De *austragis* proinde conventiones immediati inter se inierunt, quas postea ordinatio Cameralis non sustulit, sed confirmavit; hinc *Austræga conventionales*. Eadem ordinatio cuicumque fere actori contra ream immediatum *Austrægarum Jus* concessit, quod postea restrictum ad eos tantum, quibus leges id expresse concesserunt, quæ *legales*. Cum id jus concessum non esset Imperii Civitatibus, nonnullæ *Jus austrægarum* privilegii Cæsareis quæsierunt, de *austrægis* uti & de modo eas constituend;

tuendi multi egerunt, quos Citat Sruv. in Corp. Juris pub. c. 25. §. 63. n. 20.

§. 66. *Regula* itaque, quod immediati *statim* coram summis tribunalibus conveniantur, valde limitata est *jure austregarum*; manet tamen *regula*, non tantum in casum, quo immediati nullas austragas habeant, sed etiam quando causæ ita *comparatæ* sunt, ut *vi legum*, aut *analogiæ* coram *austragis* recte non instituerentur. *

* Causæ, quæ in *prima* instantia coram summis tribunalibus instituendæ, vel tales sunt, ut, siye sint causæ mediatorum, siye immediatorum, universim ad suprema tribunalia pertineant in prima instantia; vel tales sunt, ut, si sint causæ mediatorum coram judiciis in territorio constitutis prius pertactandæ, si vero immediatorum, tunc demum statim coram summis tribunalibus instituendæ sint, non attendendo *jus austragarum*; quæ, vel legibus sunt definitæ, uti sunt, quæ constitutionibus de litigiola possessione in R. 1. 1515. §. 57. De pignorationibus in O. C. 1555. p. 2. t. 22. De arrestis in R. 1. n. §. 278. vel naturæ austragarum non convenit, ut locum habeant. V. gr. quando de *violeniâ* coercenda agitur, vel ubi non tam notio causæ controversæ requiritur, quam *potestas mandandi*, seu alia talis auctoritas quæ *Magistratum*, non *arbitrorum* est.

§. 67. Causæ *communes* immediatis pariter & mediatis ita per se comparatæ, ut *statim* sint instituendæ coram judiciis Imperii, sunt causæ *fractæ pacis publicæ*, * & cætera quæcunque ita comparatæ, ut *vi Juris publici nostri Imperatoris nomine fiscalis Cæsareus* possit agere ad id quod Cæsaris & imperii interest.

* Ad fractam pacem publicam, zum Land, Fried & Bruch tria potissimum concurrere debent ut vis illata sit *atrox*, fiat *armata manu*, atque ex *proposito & dolo*. Causæ *fiscales* habentur si quis directe violaverit leges Imperii eminentiores. Si quis hostibus Imperii contra hoc auxilium tulerit. Si quis in ferendis Imperii oneribus fuerit morosus. Si quis alterum immediatum exemerit vel se ab altero eximi passus fuerit;

fuerit; si quis Imperatoris summorumque tribunalium iussibus morem haud gesserit, sive aliter violaverit Jurisdictionem Casaream, si quis libris, scripturis picturis pernitiola seu injuriola protulerit &c.

§. 68. *Per accidens autem causa deferri potest ad iudicium aliquod imperii in prima instantia, & quidem triplici potissimum ex ratione.* 1. Si iudicium Imperii sit unice iudicium commune causæ, per diversos plurium iudicum limites divisæ. 2. quia connexa est causæ cuidam principali coram iudicio supremo modo institutæ. 3. Quia est causa ejus, cui competit beneficium miserabilium personarum, * modo tamen non alia ejus forte vi juris de non appellando illimitati, suprema in territorio sit instantia.

* Beneficium hoc ex jure communi in Germaniam est investum, ut personæ tales, justa causa veluti potentia adversarii intercedente, præteritis foris inferioribus illico ad Supremum Magistratum deferre causas suas possunt, ejusmodi personæ sunt pupilli, viduæ etiam apud Germanos vid. Lehman Chron. Spirensis l. 2. c. 17.

§. 69. *Præter cameram & iudicium aulicum imperatoris nomine & auctoritate Jurisdictionem in certis definitis tractibus Judicia Casarea Provincialia, die Kaysersliche Landgerichte, exercent, quæ ex antiquiore rei judicariæ formula passim supersunt, veluti Judicium Rothwilense, Weingartenense, Onolsbacense &c.*

* Suevia præsertim plura ejusmodi olim novit *Judicia Imperialia*. Hæc post interregni magni potissimum tempora, hinc inde fuerunt statuta ad servandam pacem publicam, sopiendis controversiis utilia, quæ iudicia in terris mediatis in Ducum principumve venerunt potestatem, qui constituerunt *Landgerichte Hoffgerichte*; in Terris vero immediatis remanserunt *Judicia Imperialia, Kaysersliche Landgerichte*, de iis abolendis in pace Westphalica mentio injecta, eaque repetita capitulationibus novissimis, eo quod essent hodie superflua, pars
adver.

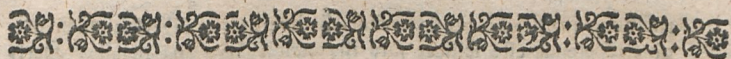
Caput 3. Membrum 1. De jurisdictione

sa variis instantiis divexatetur, juri Territorii statuum obesser &c. Sed adhucdum effectus nullus subsequutus. Vid. etiam bocris in *dissert. de indole ac natura judiciorum Germania tam antiquorum quam* &c. §. 34. Sqq.

§. 70. *Judicia* hæc in suo quodvis districtu Jurisdictionem primæ instantiæ tum in immediatos * *Concurrentem* cum summis imperii tribunalibus, tum in mediatos *concurrentem* cum territoriali eorum foro, utramque subordinatam supremis imperii Tribunalibus exercent.

Plures tamen immediati nunc ab iisdem vel *speciali Privilegio* vel *consuetudine*, *prescriptione*, *ordinatione*, vel *transactione* sunt exempti, plures quoque Status ratione subditorum *Privilegia exemptionis* impetrarunt, certæ tamen causæ sunt *reservata*, Vulgo dictæ, *Eh: hafften*, in quibus regulariter exemptionis Privilegium Locum non habet.

CAPITIS SECUNDI.

Membrum II.

De Jurisdictione qua exercetur auctoritate imperantis subordinati.

§. 71. Quæ ex imperio subordinato, seu ex superioritate territoriali, necessario * oritur Jurisdictio, TERRITORIALIS vocatur, quam proinde necessum est competere omni illi, cui competit superioritas territorialis, sive superioritas territorialis *strictè* sumatur, quatenus statibus tantum omnibus; territorio non destitutus, conveniat; sive *latius* sumatur, quatenus nempe denotat imperium qualiscunque immediati, sive status sit, sive non, uti nobiles immediati.

* Etenim ex omni superioritate territoriali omnimoda Jurisdictio necessario non oritur, plura adduci possent exempla, quibus id constaret; ita in franconia sæpius reperiuntur territoria, in quibus alius exercet superioritatem territorialem, alii Jurisdictionem unam Criminalem, alter Bassam, vel Vogtejam, tertius Forestalem, quartus Jurisdictionem communitatis &c. Vid. Burgemeisteri Grafen o Saal p. 314.

§. 72. Scilicet, quandoquidem complexus regalium constituit superioritatem territorialem, plura autem & alia regalia complecti possint superioritate territoriali hujus provincie, quam alterius; non impossibilis est superioritas territorialis, quæ regali illo, quod potestas judiciaria dicitur, vel in totum, vel in tantum destituatur. *

* Præterea ejusmodi exempla occurrunt in civitatibus quibusdam imperiali-

rialibus; quæ superioritatis territorialis diversitas ex diversa ejusdem origine repetenda est; scilicet jura illa territorialia, quæ regalia, *Herrligkeiten* vocantur, status possidebant olim nonnisi ex titulo speciali, V. gr. privilegio, contractu &c. enata vero superioritate territoriali ea non amplius ex privilegio aut alia concessione, sed jure superioritatis tenebant. Cum itaque V. gr. Civitates potestatem statuendi, collectandi &c. haberent *per privilegia*, vel etiam *usu*, & *prescriptione*; saltem post pacem Westphalicam, quâ & quæ juris gentium sunt V. gr. milites conscribere, legatos mittere, fœdera inire, &c. adeptæ, ea regalia *jure superioritatis* possederunt, siquidem ista pace sub nomine statuum complectantur; potestatem verò *judiciariam* cum forte nonnullæ olim vel in *totum* vel in *tantum* non acquisivissent, sed potius *Advocatum*, *Burggrævium*, *Schulietum* &c. haberent, qui eandem vel omnimode, vel pro parte exerceret, enata earum superioritati territoriali hæc quoque alteri competens Jurisdictio deerat, vel in totum, vel in tantum; idemque qui antea, eandem per modum servitutis exercere pergebat in earum territorio.

§. 73. Quanquam itaque status quisquam territorialis destituatur *potestate judiciaria*, cum tamen plura alia regalia habeat eaque ipsi exercendi jus competat, fieri potest ut in *eorum exercitio variæ exsurgant lites, controversiæ, dubia, &c.* inter subditos; *variæ præterea contumaciæ, injuriæ, contemptus dignitatis, & potestatis Domini territorialis* possunt existere, quorum omnium *judex* aliquis sit, necesse est; qui & *dubia decidat, & delinquentes puniat, & cunctos ad obligationes suas implendas adstringat*, consequenter *aliqua jurisdictio NECES-SARIO consequitur jura territorialia eorumque usum*, seu exercitium, quam §. 57. in nota territorialem vocavimus.*

* Jurisdictio, cum cohereat *necessitate quadam individua* superioritati territoriali alii quoque quam Domino territoriali seu statui & cui ab ipso demandata est competere non potest, cum receptum sit, *ut quisque judex ipse Jurisdictionem suam inveniatur*. §. 19. multo magis status territorialis in suo imperio, vel dignitate violata hoc faciet & quæ ad regalia exercenda necessaria sunt, ipsi concedenda sunt.

§. 74. Itaque, quæcunque admittuntur contra *superioritatem territorialem*, seu quibuscunque * *potestas Domini territorialis læditur, dignitas violatur, eorum cognitio, & vindicta pertinet ad Jurisdictionem territorialem.*

* Huc referuntur proinde *Crimen perduellionis, seditionis, falsa moneta, impresso Domini sui signo vel effigie, maledicta contra eum prolata, Signilli, Privilegi, salvi conductus à Domino territoriali impetrati violatio & alia ejusmodi, quæ sunt Crimina non ab alio judice V. gr. Criminali, sed à territoriali coercenda, quibus non inepte comparantur casus, quos Galli *regios* vocant, Cas Royaux, delus Royaux, eo quod pertineant ad Jurisdictionem Regiam, seu quæ penes regem tanquam personalis est. Cujus est cognoscere, & coercere, quæ contra ipsius majestatem sunt commissa. Vid. Tob. Paumeister de jurid. Imp. Rom. l. 1. c. 16. n. 4.*

§. 75. Ipse *Dominus territorialis* ob negotiorum seu amplitudinem seu multitudinem *aliorum* uti solet *Ministerio* in iisdem expediendis; * quibus munus suum obeuntibus, quæ injuriæ inferuntur, iisdem *Dominus territorialis ex eorum persona* afficitur; injurias sibi illatas *Dominus territorialis* vindicat, §. 73. quæ proinde *Ministris suis quæ talibus injuriæ inferuntur, ad ipsum Dominum, seu jurisdictionem territorialem pertinent.*

* Ejusmodi negotia sunt, *leges promulgare, edicta affigere, tributa, servitia territorialia & indicere, & exigere;* requiritur autem, ut injuriæ vere *Ministro* inferantur, V. gr. *Minister* constitutionem promulget, quæ cavetur aliquid fieri, vel non fieri publicæ utilitatis gratiâ, quod tamen per se illicitum non est, V. gr. ut cadavera pecorum extinctorum sepeliantur, huic constitutioni, si actio contraria committatur, potestas constituentis contemnitur. Quod si id, quod constitutione prohibetur, *per se sit*, illicitum, ad aliam Jurisdictionem V. gr. *Criminalem* pertinere potest, nec delicto contra constitutionem admisso potest dici contempta *præcise potestas Domini territorialis;* præterea hoc §. evincere non fuit animus, ejusmodi delictum ad Jurisdictionem territorialem pertinens, *ab ipso, contra quem immediate commissum,*

sum, *Ministro esse coercendum*; quod tamen esse, si vice Domini territorialis hanc Jurisdictionem exerceat, sequente §. probatum dabimus.

§. 76. Quod si quis inobediens fuerit, vel injuriam hujusmodi *Ministro intulerit*, qui jurisdictionem ipse vice Domini territorialis exerceat; ille demandatam sibi à Domino territoriali Jurisdictionem * recte ruerit. §. 19.

* Ita si contra legem noviter promulgatam contumaciæ admittantur, istius Magistratus, qui legem promulgavit, non alterius, est cognitio, & vindicta. Item indicere & exigere debita ab universis tributa, porro *servitia territorialia*, Landfolgen, Patrouillen, Krieger-Führen, Wege-Besserung, Bewachung der Wapens auff den Gränzen, Cause mercatorum, Einquartirungs-Sachen / ordinatio milium provincialium, Land-Militz, &c. sunt *negotia territorialia*, quæ per Magistratus, qui vice Domini territorialis judicant, solent expediri; eorum itaque est cognoscere de contentionibus super hujusmodi exortis, non aliorum. Quod autem nos sub hypotesi, si ejusmodi Magistratus vice Domini territorialis Jurisdictionem exerceant, affirmavimus; id passim ita se quoque habet. Etenim.

§. 77. Solent territoria paulo ampliora uti ducatus, & principatus in quasdam veluti portiones minores distingui, quæ olim pagi, *Gawen*, dictæ, hodie præfecturæ, *Nembter*, vulgo appellantur, iis Judex præest passim *der Beambte* dictus, qui vice Ducis, seu principis & secundum ejus iussa hanc territorii partem administrat, huicque cura *negotiorum territorialium*, * quæ per subordinatos Magistratus expedienda sunt, à Domino territoriali intra suam cuique præfecturam committitur.

* Ejusmodi negotia quædam in nota præcedente obiter indigitavimus, porro huc pertinet *homagium*, quod Dominus territorialis à subditis universis ratione *superioritatis* exigit, *recipere*, cujus proinde receptio fit per ejusmodi Magistratum, qui negotiorum territorialium curam habet seu qui *Judex territorialis subordinatus* est.

§. 78. Itaque *judicis subordinati territorialis jurisdictionis* per totam præfecturam, cui præest porrigitur, ita ut alii minores judiciarii districtus, si ejusdem præfecturæ pars sint, ejusdem potestati subjiciantur, si vero ejusdem præfecturæ pars non sint, ambitu ejusdem licet circumscripti, à *Judicis territorialis Jurisdictione* liberi quoque intelliguntur.*

* Proinde in tali districtu minori, qui præfecturæ pars est, negotia territorialia expedit, & quidem propria auctoritate, qui vero districtus præfecturæ pars non est V. g. immunitas, ad illum ejusdem potestas non extendenda; nisi speculiter ipsi quoque sit mandata in ejusmodi districtu immuni negotii ejusdem territorialis cura, quod an recte fiat, ex sequenti Capite patebit.

CAPUT IV.

De Jurisdictione, qua competit per modum regulae, & qua competit per modum exceptionis, seu de ordinaria, & extraordinaria.

§. 79. **Q**uando attenditur ad objectum Jurisdictionis, vel tantum eodem continetur Certum aliquod genus causarum V. gr. Civilium aut Criminalium, aut territoria-
 lium, vel plura causarum genera V. gr. Civilium, & Criminalium continentur; prima vocatur Jurisdictio *particularis*, altera *universalis*, * quæ *universalis* potest esse magis aut minus *universalis*, prout ejusdem objecto plura aut pauciora causarum genera continentur.

* Aliter Jurisdictionem *universalem* & *particularem* definit Dn. Boehmer in *jur. digest. tit. de Jurisd.* §. 34. *universalis est qua alicui in certo districtu sine ulla restrictione est concessa, die Straßsen & Gerichte / particularis qua ad certa loca specialia, ubi alius universalem habet, restricta, Zaun- und Pfahl Gerichte.* In quibus si non sibi contradicat, saltem, *Straßen Gerichte*, eam nobis Jurisdictionem denotare videtur, quæ versatur circa ea quæ in viis regis contingunt V. gr. arresta delicta &c. & dicitur *bannum via regie*, & *particularis* potius est vocanda. *Zaun- und Pfahl Gerichte* quomodo inter se differant, & quid significant vide notam §. 82.

§. 80. Tam autem *particularis* quam *universalis* Jurisdictio siquidem *ex Regula* ad omnes in districtu quodam existentes pertineat *ordinaria*, * eaque instructus *Judex Ordinarius* dicitur.

* Ita-

* Itaque, sive in uno tantum causarum genere quis sit *Judex ex Regula* in quodam districtu, sive in pluribus causarum generibus, uterque *Ordinarius* erit, qui proinde nonnisi *Causarum Criminalium* *Judex* in quodam districtu est, *Ordinarius* *Judex*, nempe *Criminalis*, qui *causarum territorialium* *Judex* in quadam praefectura existit, *Ordinarius* *Judex*, nempe *territoralis*, dicitur.

§. 81. Quae vero *Jurisdictio* non complectitur certum ali- quod saltem *causarum* genus. & ad *personas*, *regulariter* om- nes in districtu quodam existentes, in illo *causarum* genere non pertinet; sed tantum *causas hujus*, vel *istius personae*, *hujus*, vel *istius rei*, sive omnes *causas hujus rei*, vel *per- sonae*, vel rursus nonnisi certum *rei istius*, vel *personae cau- sarum* genus complectitur; *Extraordinaria* *Jurisdictio*, ea- que praeditus, *Judex Extraordinarius* dicitur. *

* Ita *Judex universitatis* nonnisi *Judex Extraordinarius* est, cum sit *Ju- dex tantum Civium Academicorum* sive omnes *Civium Academicorum* *causae* V. gr. & *Civiles* & *Criminales* &c. sive certum solum- modo *causarum* genus V. gr. *Civilium* tantum, ad ipsum pertineant.

§. 82. *Judex* itaque *Ordinarius* districtum quendam seu cer- tam terrae portionem habet, intra quem vel in omni, vel in aliquo saltem *causarum* genere *Jurisditionem* exercendi jus in omnes non exemptos habet; *Judex* vero *Extraordinarius* districtu destitutus in res solummodo, vel *personas* ab ordina- ria exemptas jus *Jurisditionem* exercendi habet. *

* *Limites* itaque *Jurisditionis Ordinariae*, sunt *limites istius districtus*, *Extraordinariae praesens* ad locum quendam seu districtum non restrin- gitur; sed tantum ad *personas*, vel *res* ab *ordinaria* exemptas perti- net. Quamquam non impossibilis quoque sit *Jurisdictio Extraordi- naria* quae praeterea ad locum quendam sit restricta, extra quem in *personas* ab *Ordinaria* exemptas, exerceri nequeat, quae *Jurisdictio palatis*, *die Pfahl-Vericht* dicitur; à qua omnino differt *Jurisdic- tio intra septa*, *circumscepta*, *die Binnen-Vericht*, *Baun-Vericht*, quae

quæ in una vel pluribus Curibus, seu Curis *ex regula* competat, quanquam ultra spatium cujusque Curia, quatenus sepius inclusum est, non porrigatur proinde hæc *Ordinaria*; palaris *extra ordinaria* est.

§. 83. Uterque autem Jurisdictionem suam exercet, *Ordinarius* intra districtum, *Extraordinarius* in res, vel personas exceptas, *propria Auctoritate*; ita ut nec *Ordinarius* aliorum forte Judicum *Ordinariorum* venia, nec *Extraordinarius* venia *Ordinarii regulariter* indigeat. *

* Cur enim hac indigeret tam *Extraordinarius* quam *Ordinarius* nulla ratio apparet, siquidem quoque *Extraordinaria* jurisdictione moribus comprobetur & publicam Auctoritatem habeat, & quia eadem semper in districtu judicis *Ordinarii* exercetur tanto minus apparet, cur ad Juris sui exercitium aliena venia indigeret. Dixi *regulariter*, etenim

§. 84. Judici cuidam ad exercendam jurisdictionem districtus assignatur vel cum exclusione aliorum judicum, vel non; si hoc, nonnisi *concurrenter* cum aliis judicibus jurisdictionem exercet, nec eos prohibendi jus per se habet; si primum, tunc jus prohibendi ipsi competit; ubi vel assignatus est cum exclusione *omnium* aliorum judicum * *cujuscunque generis*, vel tantum cum exclusione aliorum in *eodem* causarum genere, si i jus ipsi prohibendi quoscunque est; si secundum, tantum jus prohibendi est in illo causarum genere, in quo jus dicit.

* Ita judici *Advocatiali* jus est prohibendi, ne quisunque Judex *extraordinarius* intra Advocatiam ullum jurisdictionis actum immediatum exerceat, quanquam eadem jurisdictione ipsemet careat § 47. e contra Judex *Civilis Vulgaris*, quanquam intra districtum ipsi forte competat jus prohibendi, ne *alius* Judex *Civilis* actum suæ Jurisdictionis immediatum suscipiat, jus tamen prohibendi, ne Judex *alterius generis* V. gr. *Criminalis*, aut territorialis actum suæ Jurisdictionis exerceat, ipsi nullum est.

§. 85. Judex vero *extraordinarius*, cum nullum districtum habeat, eidem quoque talis assignari nequit cum *exclusionem*
Alio-

aliorum iudicum, sive ejusdem, sive cujuscunque generis, cum tamen sit Judex in causis hanc vel istam personam concernentibus, *Extraordinarius* eodem quo *Ordinarius* modo potest esse Judex in iis causis vel cum exclusione aliorum iudicum generis * cujuscunque, vel generis cum ipso ejusdem.

* Eiusmodi iudices sunt *Advocati mere personarum*, qui, etsi forte in Causis Civilibus iudices essent earum personarum quas in protectione haberent, in cæteris tamen, uti in Criminalibus nuda protectio-
ne nonnunquam gavisi sunt.

§. 46. illud autem, *cujus causæ sunt exceptæ à Jurisdictione ordinaria*, cum esse possit vel *res*, vel *persona*; patet Jurisdictionem *Extraordinariam* inde abire in *personalem* & *realem*, prout vel versatur circa causas *rei*, aut circa causas *personæ* *cujus causæ sunt exceptæ à Jurisdictione ordinaria*. *

Utraque tam *personalis*, quas *realis* rursus in in varias distingui potest species, prout personæ vel res sunt diversa, circa quarum causas versatur. Ita passim *personales* sunt hæc Jurisdictiones ut *Academica*; *Militaris*; Jurisdictio, quam alibi primates opificum *Zunft-Stuben-Meisters*, Magistratus quarundam Civitatum, *ordinaria* destitutarum, in suos cives, quæ tamen passim *mixta* est. Item quam *Officiales* in suos Subofficiales, Domini in Ministros suos tenuioris sortis &c. Ita *realis extraordinaria* passim est Jurisdictio *hæretica* *Holt-Ding*, *Märet r-Ding*, *Holz-Gerichte*; Jurisdictio *Communitatis* *di Dorff-Gew-Gerichte*, oder *Gemein-Herrenschafft*. Quæ tamen, ne dissertatio nostra ultra justam magnitudinem excreceret plene persequi non licet,

CAPUT V.

De Jurisdictione voluntaria & contentiosa.

§. 87. Jurisdictio latius sumpta dividitur in *contentiosam* & *voluntariam*; *contentiosa* est, * quæ ita exercetur, ut in ipsius exercitio aliquid pro iusto habendum Judex possit velle, etsi partes, vel pars saltem id pro iusto haberi nolit.

* Communiter definiunt, quod sit ea, qua in invitos exercetur, verum non requiritur, ut partes actu inviti sint, sufficit, quod, non attendita partium oppositione, adhuc exerceri possit; nec requiruntur inviti, etenim in processu inquisitorio contra invitum solummodo exercetur; tantum quas hucusque species Jurisdictionis exposuimus, sunt species *contentiosa*.

§. 88. Cum ita Jurisdictio contentiosa ita comparata esse debeat, ut in invitum saltem exerceri possit, ex imperio & potestate quadam judici propria oriatur, necesse est; ut proinde tam late pateat, quam late illud imperium & potestas se extendit.

* Itaque in quæ loca, personas, causas se extendit hæc iudicis potestas, ad ea loca, personas, causas Jurisdictio contentiosa quoque pertinet, seu in iis hanc Jurisdictionem exercens est *competens* Judex.

§. 89. *Voluntaria* est *Jurisdictio*, * quæ ita exercetur, ut in ipsius exercitio ab agentium voluntate nullatenus discedat Judex.

* Communiter definitur, quod sit ea, qua in volentes exercetur, quam, nisi cum Jurisdictione prorogata voluntaria velis confundere, ita intelligas necesse est, ut in volentes exercetur ita quidem, ut in exercitio agentium voluntatem unico attendas, nec quidquam suscipias contra

eorum

eorum voluntatem; etenim prorogata voluntaria eatenus etiam in volentes exercetur, quatenus partes volunt Jurisdictionem exerceri in ipsos, quanquam in exercitio contra earum, vel saltem unius voluntatem possit procedere.

§. 90. Nullum itaque *imperium*, nulla adigendi *potestas* hinc concipiatur necesse est, quoniam negotium ex *agentium voluntate totum* peragitur nec ab hac discedere *judici licet*, adeoque *proprie jurisdictionis* non est; * nec positi sunt ei illi limites, quos contentiosæ §. 88. assignavimus.

* Dicitur tamen *Jurisdictio*, & quidem *voluntaria*, vocabulo à Romanis sumpto, sed aliter profecto, ac illa, quæ Magistratibus Romanis convenit, & olim & hodie *apud nos* comparata est.

§. 91. Quæ negotia ex partium voluntate *omnimode* peragenda sunt, *Actus jurisdictionis voluntariæ* dicuntur; cum vero limites Jurisdictionis *Contentiosæ* §. 84. *Voluntaria* non agnoscat, *judicis competentia* * in *Actibus voluntariæ jurisdictionis attendenda non venit*.

* Ita quidem *Jurè Civili* proditum est, & nostro avo receptum; ut V. gr. *adoptiones*, & *emancipationes* coram quocunque *judice recte* celebrentur.

§. 92. Itaque si *causa quædam* ita comparata est, ut *judicis cognitio in eadem*, *antequam expediatur necessaria* sit, *causa illa ad jurisdictionem voluntariam* referri non potest. * Etenim si *causæ cognitio requiratur*, non ex *agentium voluntate plane* negotium peragitur; & siquidem *causæ cognitionem* *leges* requirant, *Judex ejusmodi actum* aliter suscipere non potest, nisi *probatis facti circumstantiis*, adeoque rursus secundum *agentium voluntatem* non procedit.

* Quod ne quidem *apud Romanos Actus voluntariæ jurisdictionis* fuerint, qui *Causa cognitionem* *requirerent*, est *sententia Gundlingii in digest. tit*

de *jurisd.* Quam præceptoris sui sententiam adoptavit, & elegantissime probavit *Cel. Gebauerus in Comment. de jurisd. C. 1. §. 6.*

§. 93. Quæ ex confessione ipsorum agentium liquent, eâ cognitionem non requirunt; adeoque, si negotium ita comparatum sit, ut ex ipsa agentium voluntate agatur, *jurisdictionis voluntariæ* est; econtrario, quæ ex confessione agentium nondum satis liquent, * *Contentiosæ jurisdictionis* merito sunt habendæ.

* Talia negotia, quæ Causæ cognitionem requirunt, sunt alienatio prædiorum minoris, transactio de alimentis testamento relictiis &c. Multi sunt qui hæc *Voluntariæ jurisdictionis*, non mera quidem, sed mixta, ut ajunt, esse dicant; sed cum distinctio *jurisdictionis voluntariæ* in meram & mixtam legibus non occurrat, & quam Doctores *voluntariam mixtam* vocant, ei fere omnia *contentiosæ requisita* teneantur attribuire, recte eadem sub *Contentiosæ* quoque comprehendi videtur.

§. 94. *Jurisdictionis voluntariæ* Judex proinde nec controversiam aliquam dirimit, utpote qui causæ cognitionem instituendi nullum jus habet, nec imperium aliquod exercet, utpote qui ab agentium voluntate totus dependet, itaque auctoritatem solummodo interponit, eaque, vel est interponenda ex legis necessitate, ut actus sit validus; vel non; sed tantum, ut eocertius constet de actus validitate, quæ tamen validitas per se adesse possit; si primum interpositio auctoritatis est necessaria, & solennitatis causa, si secundum, utilis tantum est; in utroque casu testimonium, seu signum est rei bene gestæ.

* Inde Franzkius in *Comment. ad ff. tit. de jurisd.* eam definit: quod sit ea, quæ in volentes, & de negotio certo consentientes solennitatis & auctoritatis causa exercetur. Et Dn. Böhmerus in *introd. ad just. digest. tit. de jurisd. §. 10.* Hac voluntaria solennitatis, & auctoritatis gratia intervenit.

§. 95. Quibus itaque in regionibus obtinet jus illud, quod
in

in actibus *Jurisdictionis voluntariae* praesentia judicis, ut *signum rei bene gesta*, vel *testimonium* admittatur, * ibi merito ex *cujuscunque* judicis persona ratus actus est habendus, etsi praesens *Judex* districtus plane alieni fuisset, nam *testimonium* *cujuscunque* judicis perinde ut *cujuscunque* testis in alieno districtu etiam recipi non ambigitur.

* Ita alicubi *donationes*, *permutationes*, *venditiones*, *oppignorationes*, *interventu* judicis sunt faciendae, ut inde *testatum* fiat, rem bene gestam esse, adeoque *quiscunque* districtus etiam *alieni* admitti potest; modo tamen sint bona libera; seu quae nexu quodam *clientelari* non afficiantur, uti sunt, quae *Meyerdingica* *Hagerdingica* item *Civica*, *Dingspflichtige Güter*, dicuntur.

§. 96. Illud autem nihil interest, si *Judex* alterius districtus *adeatur*, si *districtum* alienum *Judex* intret * ad explicandos ejusmodi actus; nullius inde *Jurisdictionis* turbatio existet.

* Etenim si *Judex* districtum alienum intrat, id non faciet *potestatis exercenda* causa, utpote cum in ejusmodi actibus *potestas* nulla concipiatur; sed *testimoni* potius gratia; testes autem alieni districtus admittuntur. Conf. *Barth. Dissert. de Jurisdictione quam persona Illustres & Nobiles per Officiales exercent*, §. 17, p. 484. & *Bergerus in elect. discept. for. p. 2. p. 18.* Qui usu *Germaniae*, & veluti *tacita quadam ordinum imperii conventionione* pridem ita obtinuisse, tradit. Sed quid in hac re *Ordinum Imperii Conventionione* opus sit, non video.

§. 97. Imo nihil ob stare videtur, quo minus *Judex* etiam *territorii* * *alieni* *adeatur*, vel *territorium* alienum intret, etenim tam parum inde *superioritas territorialis* violatur, quam per *testium extraneorum* *admissionem*.

* *Bergerus Loco Cit. veluti tacita quadam ordinum imperii conventionione obtinuit* pridem, ut *alteri* liceat in *alterius loco* si *ve Jurisdictionali* si *ve territoriali* ejusmodi actus *voluntaria Jurisdictionis* exercere. Recte nunc quidem *Bergerus* primum §. nostri *Membrum* probat. Etenim quod ad *secundum Membrum* quid *conventionione* opus sit, rursus non video.

CAPUT VI.

De Jurisdictione delegata & mandata.

§. 98. Jurisdictio alicui committitur vel ita, ut eam exerceat nomine proprio, vel ita ut nomine alterius; hoc casu *jurisdictio mandata*, illo *delegata* * vocatur.

* A *Judice delegato* differt *Judex pedaneus*, qui etiam *Judex delegatus* à Romanis vocabatur, *judici pedaneo* committebatur munus judicis, seu notio, sed non ipsa Jurisdictio; munus illud electus à partibus, & à pratore confirmatus exercebat *nomine proprio*, non vero nomine pratoris, si enim nomine pratoris illud exercuisset, non amplius *Judex pedaneus*, sed *Mandatarius* pratoris fuisset, & notionem tanquam *mandatam* & tanquam actum *Jurisditionis pratoris nomine* exercuisset, idem tribunal habuisset, nec ab eo ad pratorem potuisset appellari

§. 99. Jurisdictio alicui *Delegata*, vel ea est, quæ secundum Ordinem Imperii legibus constitutum penes aliquem est, & *perpetuo* usurpatur; vel, quæ secundum Ordinem imperii legibus constitutum penes aliquem delegatum non est, * sed *usu peculiari postulante* datur, nec *perpetuo* usurpatur; prima *Ordinaria*, secunda *Extraordinaria delegata* vocatur.

* Cui Majestas in republica competit, is Jurisdictionem vel potius potestatem judicariam *suo jure* & *non beneficio alterius* habet; cui ergo Majestas non competit, is eam habet, non *suo jure*, sed *beneficio alterius*; omnis Jurisdictio, quam quis habet non *proprio jure*, sed *alieno beneficio delegata* à Juliano in l. 5. ff. de *jurisd.* dicitur adeoque omnis Jurisdictio in republica *Delegata* dicenda est, quam quis jure Majestatis non habeat. & ita cujuscunque Magistatus Jurisdictio *Delegata* est, quia ultimato eam à Majestate habet.

§ 100. Jurisdictio *Delegata Extraordinaria*, seu quæ usu peculiari postulante datur, nec perpetuo usurpatur, vel *in casibus* *generum* committitur, vel *in causa quadam speciali*; prima *Delegata generaliter*, secunda *specialiter* vocatur.

* Sic *Delegata generaliter* est Jurisdictio Criminalis apud Romanos uti ex l. i. p. ff. de Officio ejus cui *Mandata* jurisdictio. Si vero Princeps commissionem in causa V. gr. Titii contra Cajum decernat, *delegata particulariter* est.

§ 101. Qui Jurisdictionem *delegat* de ea disponit, id disponendi seu *delegandi* jus, sicuti imperanti concedendum ita jus *subdelegandi* cæteris *judicibus delegatis* regulariter denegandum. *

* Etenim si *Judex delegatus* V. gr. infimæ instantiæ alium *subdelegaree*, *subdelegatus proprio nomine* jus diceret; & ab eo ad *delegantem* possit appellari, adeoque jus ipsi esset novam instantiam ordinandi. Sic quidem legato suo proconsul potuit subdelegare Jurisdictionem, ut à legato ad eum appellaretur. Sed regulariter nulli Magistratui id ab imperante est concessum.

§ 102. Judici vero *delegato in certâ causa* jus quoque *exequendi* nisi aliter expressum, legibus concessum videtur.

* Cap. 26. & 28. de officio & potestate *judicis delegati*. Quia vero Doctores dissentiant, *consulitur* omnino in praxi est ab eo abstinere, quia *delegans* suam concessionem forte juxta Doctorum opinionem intelligi vult, nisi tamen expresse vel tacite jus illud concessum appareat; sic tacite Imperator committendo certam causam statui cuidam, jus quoque *exequendi* commisisse censendus est.

§ 103. Quæ Jurisdictio *alterius nomine* exercenda committitur *Mandata*, eamque exercens, *Judex Mandatarius* erat.

* Magistratus Jurisdictionem mandare Romæ res erat quotidiana, consistit.

sistebant hic ut plurimum in viris illustribus, legum saepe ignavis, qui hac via ad consulatum, aliasque dignitates gratarentur, quibus dubio procul perquam commodum accidit in resingrata & necessaria magis, quam magna alieno Ministerio uti. Deinde quod in Provinciis illi etiam, qui essent Juris peritissimi summa publicarum rerum cura aliquando supra modum distinerentur, repentinum denique à morbo vel alia legitima causa impedimentum nonnunquam exoriretur, ubi utile perquam, atque necessarium visum fuit, posse privato Jurisdictionem vel omnem mandari.

§. 104. Jurisdictio, quæ alterius nomine exercetur, Germanis non ignota, * etsi nec vocabulo Romano uti, nec in hoc negotio Romanorum leges attenderint.

* Eiusmodi iudices erant *Vice Comites*, qui absente *Comite*, vel in minoribus causis univertim *Vice-Comitis* judicaverunt; imo olim omnis Jurisdictione quæ Patrimonialis non erat, *Vicaria* fuit; nam Rex quidem ipse præsertim in Causis Majoribus Judex in Imperio fuit, cujus vice judicaverunt *Comites* & *Advocati*, *Schulzei* civitatum Imperialium, Rege ipso præsentè, cætera judicia cessabant.

§. 105. Introducta autem superioritate Territoriali, constituta, tum Imperii Universalibus, tum in quolibet Territorio particularibus judiciis conventionione hanc in rem inita cum Statibus Provincialibus, quæ prius fuit *Vicaria*, nunc *propria*, * aut *delegata*, coepit esse *Jurisdictio*.

* Sic, quam exercent Domini Territoriales, est *Jurisdictio propria*; quam exercet Camera, Curie Provinciales, regimina, aliaque quomodocunque nominata Collegia, aut Judices, est *Jurisdictio delegata*.

§. 106. Quibuscumque tandem Collegiis vel personis sive ab Imperatore, sive à Statibus *Delegata* est Jurisdictione, ita regulariter *Delegata* est ex voluntate delegantis, ut iis non liceat *Vicarium* iudicem constituere, *

* Nec subsidium ex Jure Romano peti potest; etenim, quæ fuit ratio cur Romani Jurisdictionem mandarent §. 97 in nota dictam, quæ ad nostros iudices non quadrat, eorum solertia, & legum scientia, & circa

circa Commissum munus fides eligitur, nec belli pacisque negotia ipsis incumbunt, præterea Magistratus Romani suo Jure, ex more Majorum, pro Religione sua Jurisdictioni præerant; nostri vero ex alieno magis, puta Principis, beneficio; ex collati muneris formula; Jurata fide judicant.

§. 107. Siquidem vero *Delegantis* voluntas expresse vel etiam tacite ex circumstantiis inferatur, * non dubitatur & nostros judices posse *Mandare Jurisdictionem*.

* Sic si v. gr. Princeps cuidam munus judicis committat, qui tamen sæpissime absens, aut aliis negotiis distentus, tum sane in causis quas ipse tractare non possit, *Vicarium* constituet ex tacita saltem delegantis voluntate. Verum & in hoc Casu *Vicarium* ab ipso Principe constitui sæpissime videmus; luculentissimo Argumento, *Mandandi licentiam* concessâ Jurisdictione nequaquam concedi.

§. 108. Præter Reliquias * *Vicariæ Jurisdictionis*, olim obtinentis, *Vicaria Jurisdictionis* in Imperio nec hodie plane ignoratur, qualem esse constat Jurisdictionem, quam Domini per *Justitziarios* in suis prædiis exercent.

* *Reliquias* voco, quæ sunt v. gr. in quibusdam provinciis, quod Judices Inferiores in Causis Criminalibus Processum tantum instruant, actaque ad suprema v. gr. tribunalia, transmittant; si pœna Corporalis infligenda; quæ & Sententiam à Principe confirmatam ejus nomine pronuntiant &c. Ubi ipse quasi Princeps Judex est, cæteri ad hoc concurrentes *Vicarii* sunt.

§. 109. Sic quoque si Dominus Territorialis alicui v. gr. nobili concessit prædium, ita ut Jurisdictionem quoque in eodem habeat, eo ipso *Tacite* facultatem constituendi *Vicarium* dedisse censendus est. *

* Atque illud est, quod usu servari vidimus; sane nec communiter Dominis Prædialibus est ea legum notitia, nec repugnat faminam esse Dominam Prædii talis; repugnat vero, exercere Jurisdictionem, quod, si hanc Jurisdictionem vocare libeat *Mandatam*, nihil obstat; Cavendum

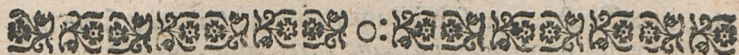
dum tamen, ne leges Romana de Jurisdictione Mandata statuentes hinc applicentur; v. gr. Quod non possit Mandari Imperium merum, quæ sunt voluntaria Jurisdictionis, quod Mandata non possit submandari; Etenim si v. gr. tale prædium alteri locares eo ipso Jurisdictionem ei Mandares, Conductori vero quis denegaret facultatem Subdemandandi Jurisdictionem.

§. 110. Potius quæ in Vicaria hac Jurisdictione occurrunt, ex ea quæ olim obtinuit Vicaria Jurisdictione sunt dilucidanda; * & alia ejusmodi Reliquia, quæ passim in aliis adhuc supersunt.

* Sic Judex Vicarius in absentia demum judicis, ejus nomine, Jurisdictionem exercebat, Judex in propria causa commodè non conveniebatur, adeoque in tantum erat ac si absens esset; hinc ratio reddi potest, quare Domini prædiales conveniri possint coram Jusfiziario à subditis, & vicissim.

CAPUT

C A P U T U L T I M U M .

De Jurisdictione Prorogata Voluntaria.

§. III. Q Uando attenditur ad exercitium Jurisdictionis, vel ea jure exercetur inter terminos * suos legitimos, vel ultra eos producitur ; prima *Ordinaria*, altera *prorogata* dicitur.

* Pro terminorum diversitate quatuor tradunt vulgo *Prorogationis* species, *de loco ad locum*, *de tempore ad tempus*, *de causa ad causam*, seu *objectiva*, *de persona ad personam*, seu *subjectiva*.

§. II2. Si ad id attendatur, quod in se *Prorogationis* rationem, seu causam contineat ; *Prorogata Jurisdictio* alia est *Necessaria*, * alia *Voluntaria* ; prout nempe *Prorogatio* fit, vel ex legum *Dispositione*, seu *Necessitate*, quæ etiam *Legalis* ; vel ex libera partium voluntate, quæ etiam *Conventionalis* dicitur ; ortum habet.

* *Prorogationem Necessariam* apud nos obtinere, incertum, an legum Romanarum beneficio, nemo ignorat ; ita *Necessario objective* quandoque prorogatur Jurisdictio in puncto incidente ; *Subjective* quandoque ob delictum commissum, præsertim in ipso judicio, & contra judicem, litigatorem &c. sic pariter *Necessario* prorogatur nonnunquam in *Reconventionem*, & quæ sunt alia *Prorogationis necessaria* species, quas plene persequi nunc quidem non licet. De *Voluntaria prorogatione* paucis, quid judicemus, adducendum.

§. 113. Jurisdictio præcipue in *potestate adstringendi* consistit, hæc ubi deficit, ceteri jurisdictionis actus sunt frustranei ; per se patet, judicem, quatenus in eum *prorogata* est Jurisdictio, *Imperio* & *potestate* sibi *propria* uti non posse ; judicem proinde, cui in dato Casu *Jus adstringendi* compe-

tit, necesse est, ut in subsidium requiratur; qui cum forte precibus locum non dat, *vinculum Juris* adsit, quo ad facienda ea, de quibus rogatus, adstringatur; alias prorogatio ad effectum certo non perducitur, & recte fiet. Quemcumque autem fere Casum præsentis Imperii constitutione formabis, * *Vinculum* illud semper saltem *dubium* erit, adeoque prorogationem *voluntariam*, etiam de Persona ad Personam, nullo fere Casu recte fieri intelligetur.

* Potiores Casus sunt: si subditus proroget Jurisdictionem alterius Domini Territorialis; si subditus judicis Patrimonialis alterius ejusdem districtus, sive is quoque sit Patrimonialis, sive etiam Officialis iudex; Denique si subditus præfecti, seu Officialis Principis proroget Jurisdictionem ejusdem districtus judicis, sive Patrimonialis, sive Officialis.

§. 114. Dominus Territorialis aut ejusdem iudex non tenetur permittere, subditum Prorogare Jurisdictionem in iudicem alterius Territorii; multo minus latam à tali iudice sententiam, aliaque ejusdem iusta exequi, nulla enim lege publica hæc obligatio imponitur, jus vero Romanum, & Canonicum institutis his nostris non quadrat. *

* Schilter exercit. ad ff. VI. §. 23. Dissentit Leyser Med. ad ff. Spec. 39. Med. 5. ob lubricitatem rationum à Strikio in Medium prolataurum.

§. 115. Iudex Patrimonialis, * etiam in sensu lato talis, non tenetur permittere suis subditis, ut Jurisdictionem in iudicem alterius districtus, sive Patrimonialis is sit, sive NON, proroget.

* Dominus Patrimonialis Jurisdictionem suam ejusque commoda in Patrimonio suo censet; Cujus Patrimonii minuendi licentiam nemini, omnium autem minime subditis, est concedenda. Habent Jurisdictionem suam titulo plerumque oneroso; ubi verosimile non videtur, Principem vendendo v. gr. Jurisdictionem, eas approbasse leges, quibus in manu subditorum esset, rem à Principe legitime cessam prorsus atque demissam, pro arbitrio reddere dubiam atque infructuosam.

fam. Vid. B. Franckenstein in *Diff. de Locatione Jurisdictionis* Cap. 3.
§. 5.

§. 116. Denique Praefecti Domini Territorialis quoque
permittere non tenentur, ut subditi *Prorogent* Jurisdictionem
Judicis districtus alieni, sive Patrimonialis, sive Minus.

* Ipsam quoque Schilterum hinc adversarium experimur, qui hucusque
noster fuit. Is in Casu praesenti leges Romanas de prorogatione non
expresse abrogatas, ideoque in dubio semper loquentes, Statui Reip.
nostrae non repugnare putat, ut repugnant in Casibus antecedentibus.
Verum cum fines Jurisdictionum ita sint intricatae & confusae apud nos
ut potius de iisdem restituendis atque ordinandis cogitandum esset quam
legis peregrinae beneficio eos magis confundere, atque impedire, me-
rito praefecti Principum obfistunt ejusmodi principiis, nec in aliena
fora subditos suos pertrahi patiuntur nisi consuetudo aut lex particula-
ris Manifesta. Quam Gundlingius rationem plane singularem adducit
ad *Jus d. h. Jure Patrio* §. 34. hic adducere *superfedemus*.

COROLLARIA.

I.

AD consuetudinem validam requiritur consensus imperantis, potest esse expressus, tacitus, specialis, sufficere quoque potest generalis.

II.

DOtem repetere effectus est potestatis Patriae, eam vero constituere ad paternum pertinet officium.

III.

Alleganti jus Romanum ejus receptionis probatio merito injungenda est.

IV.

Donationum & testamentorum insinuatio Jure Romano facienda erat Judici ordinario, id est in Urbe Magistro census, in provinciis vel rectori ejus
quam

provinciae vel magistratui Civitatis defensorive , nequaquam alterius Provinciae Magistratus major five minor hac in re adiri potuit.

V.

PLures masculi qui cum eadem femina tempore civiliter eodem concubuerunt unde ipsa impragnata est , obligantur ad partum inde editum alendum.

VI.

Mortuo primo acquirente ejus liberis & haeredibus usus privilegii negari non potest ob hoc unum quod precibus & gratis non pretio sit obtentum.

VII.

Per victoriam inter victorem & devictum non constituitur imperium seu bellum etiam justum non est modus constituendi imperium sed ad summum tantum occasio.

VIII.

Liberæ imperii Civitates jus habent quo aspirent ad simultaneam re & Correlationem in comitiis imperii Romano - Germanici.

IX.

IX.

Jus non est eundi in partes in negotiis Religionem non concernentibus.

X.

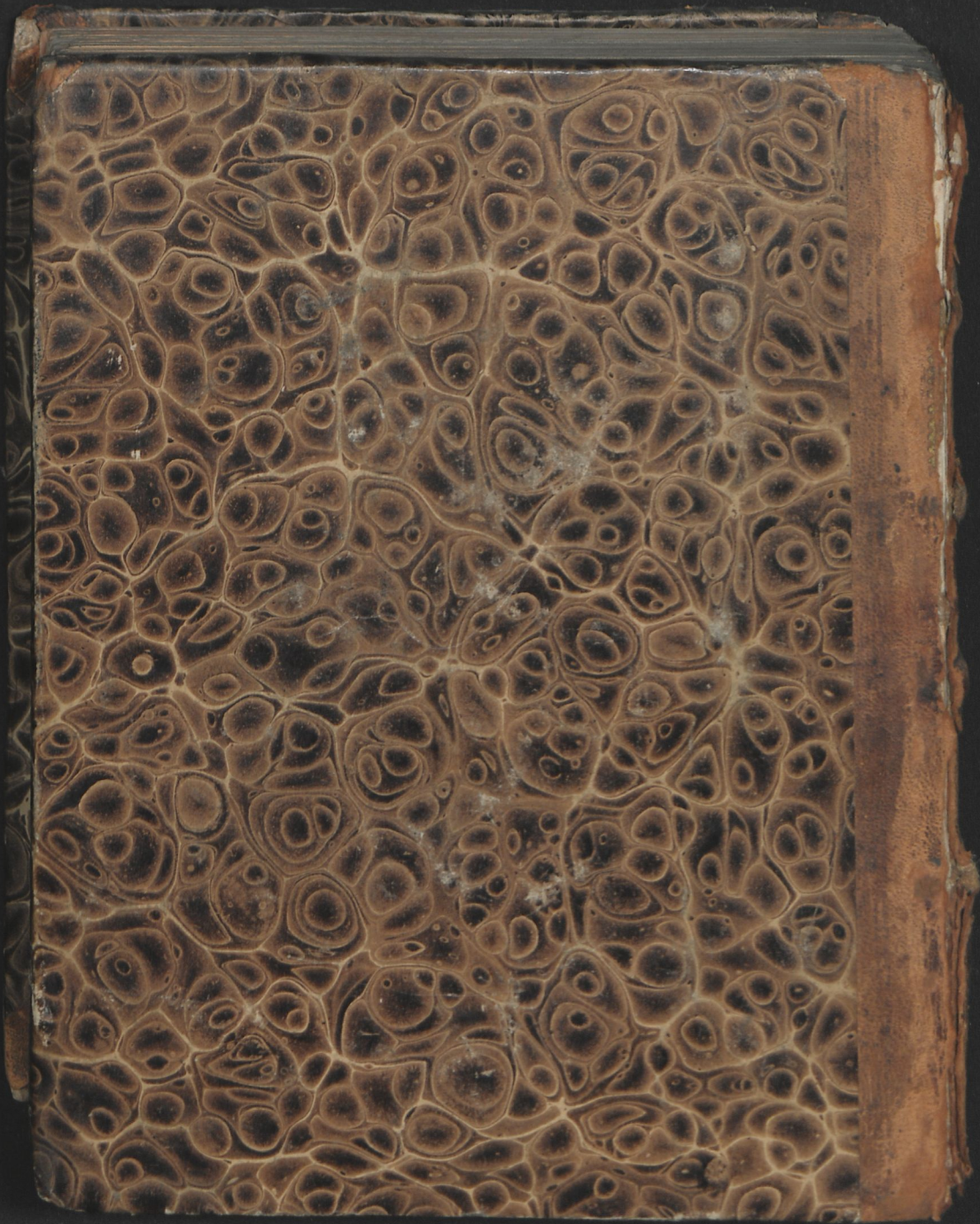
Princesps Augustanæ confessioni addictus transiens ad Religionem Catholicam Jus retinet etiam positivum circa sacra protestantium subditorum.

Kr 2209

X2368165

80/14
3

DISSERTATIO
DE
NATURA ET INDOLE
PRÆCIPUARUM
SPECIERUM JURISDICTIONIS
Germanicæ Politicæ.

QUAM
In Alma & Perantiqua Universitate
Coloniensi Ordinario sub
PRÆSIDIO
*Prenobilem, Clarissimorum, Consultissimorumque
Virorum ac Dominorum,*
D. GERARDI ERNESTI HAMM,
J. U. D.

Professoris Ordinarii, & Publici, Venerandæque Facultatis
Juridicæ Dictatoris,
Nec non
D. GUILIELMI DE MONTE, J. U. D.
Professoris Ordinarii, & Publici, ejusdemque Facultatis Fisci,
*Pro consequenda in utroque Jure Summi Gradus Licentia in
Publico Juris Auditorio Defendet*
Author

MATTHIAS CLASEN, *ex Eckem.*
Anno 1754. Die Mensis Julii.

Coloniæ Typis GEREONIS ARNOLDI SCHAUBERG.
Cum Privilegio Venerand. Utriusque Juris Facultat.

